

EU Toekomstconferentie: Vlaanderen in Europa

Vlaams Parlement - 3 februari 2022: 9.30 uur – 12.00 uur

1. Verwelkoming door de heer Jan Buysse – Directeur van het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap

Goedemorgen allemaal,

Van harte welkom op dit panelgesprek over Vlaanderen in Europa. Mijn naam is Jan Buysse, directeur van VLEVA, en ik ben vandaag graag uw moderator van dienst. Dit panelgesprek is het tweede evenement dat we organiseren in het kader van de Europese Toekomstconferentie.

Tijdens de eerste sessie op 23 november 2021, die we samen met de Vlaamse Regering en Vlaamse administratie organiseerden, plaatsten we enkele ‘best practices’ uit Vlaanderen in het voetlicht.

Vandaag willen we samen met het Vlaams parlement de lokale overheden, het middenveld en 2 academici aan het woord laten over hun visie over de verhouding tussen Vlaanderen en Europa: Hoe zit dat met die zgn. kloof tussen Vlaanderen en Europa? Welke obstakels en verwachtingen zijn er vanuit Vlaanderen t.a.v. de EU? En welke rol kan een deelstaat als Vlaanderen binnen de EU spelen en welke bijdrage kan Vlaanderen leveren?

Vandaag proberen we een beetje dichter bij een sluitend antwoord op die vragen te komen. En hopelijk voeden we zo onze beleidsmakers (in dit huis en elders) met nuttige en inspirerende inzichten om de Europese belangen van Vlaamse actoren nog beter te kunnen behartigen, zowel in het kader van de lopende EU-Toekomstconferentie, maar vooral ook in het kader van het reguliere EU-besluitvormingsproces.

Voor we van start gaan nog enkele praktische zaken:

- Dit debat is opgedeeld in 3 sub-debatten waaraan telkens een aantal panelleden zullen deelnemen;
- Rond 11 u nemen we een korte pauze;
- Ook u – de digitale kijker, luisteraar en deelnemer aan dit debat - kan meedoen aan dit debat. U kan tijdens de panelgesprekken uw vragen of opmerkingen insturen via de chatbox. Gelieve, bij uw vraag, ook uw naam en organisatie te vermelden;
- Deze sessie wordt opgenomen zodat degenen die vandaag niet in die mogelijkheid zijn aanwezig te zijn, de sessie nadien nog kunnen herbekijken.
-

Na deze praktische mededelingen, geef ik graag het woord aan onze gastvrouw, mevrouw Cathy Coudyser. Mevrouw Coudyser is voorzitter van de Commissie Buitenlands beleid, Europese aangelegenheden, Internationale samenwerking en Toerisme van het Vlaams Parlement. Ze is derhalve ideaal geplaatst om het formeel startschot te geven voor het belangrijk debat van vandaag.

2. Verwelkoming door mevrouw Cathy Coudyser (N-VA, Voorzitter Commissie Buitenland, Vlaams Parlement)

Geachte genodigden,
Geachte aanwezigen in al uw titels en hoedanigheden,
Geachte deelnemers aan dit evenement.

We hadden u liever fysiek ontmoet, maar gelukkig bieden digitale tools ons heel wat mogelijkheden.

Meer dan ooit is het Europese beleid het verlengde van ons binnenlands en buitenlands beleid. Meer dan ooit is de Europese Unie het belangrijkste kader voor ons dagdagelijkse doen en laten. De Europese Unie is vandaag tegelijk hefboom en beleidsbepalend. Nooit eerder was het zo belangrijk dat we - ook vanuit Vlaanderen- dat Europees beleid nauwgezet opvolgen en waar mogelijk proberen mee vorm en richting te geven.

De Conferentie over de Toekomst van Europa biedt ons hier een kans. Met deze Toekomstconferentie wil de Europese Unie in gesprek gaan met haar burgers en hen de kans bieden om ideeën te delen over de toekomst van en de verwachtingen ten aanzien van de Europese Unie. Ze stimuleert met allerlei initiatieven nationale en regionale overheden om dit te doen. De Vlaamse Regering organiseerde dan ook vorig najaar in opdracht van minister-president Jan Jambon een druk bijgewoond en boeiend stakeholderevent.

Maar ook vanuit het Vlaams Parlement willen we een betekenisvolle bijdrage leveren. Dat doen we vandaag met deze Toekomstconferentie die we de titel “Vlaanderen in Europa” meegaven. Omdat we ervan overtuigd zijn dat de betrokkenheid van nationale en deelstaatparlementen essentieel is voor het slagen van de Europese Unie. En breder, omdat een versterking van de rol van nationale en deelstaatparlementen bij het besluitvormingsproces van de EU een noodzaak is.

Dames en heren,

De Europese Unie wordt geconfronteerd met een reeks belangrijke uitdagingen, zowel intern als extern. Uitdagingen onder andere op vlak digitale en groene transitie en de nood aan een economische renaissance. We zien geopolitieke spanningen die een bedreiging zijn voor het globaal multilateraal systeem. Bij een aanzienlijk deel van de bevolking stellen we een gebrek aan vertrouwen vast. Er is het aanvoelen dat de Europese instellingen boven de hoofden van de mensen beslissingen nemen, beslissingen die geen of een onvoldoende passend antwoord kunnen bieden op hun vragen.

Vandaag stellen we ons luidop de vraag welke opdrachten voor de Europese Unie nu eigenlijk prioritair zijn voor Vlaanderen, voor haar inwoners, organisaties, ondernemingen en haar welvaart en welzijn. Vandaag stellen we de vraag waar de Europese Unie werk van moet maken om te komen tot een beter en sterker Europa, met meer samenwerking en convergentie, een Europa dat een duidelijke meerwaarde levert voor zijn burgers. Welke antwoorden verwachten we van een Unie die in de eerste plaats welvaart en stabiliteit moet bieden. En dat willen we heel concreet doen. Niet vanuit een theoretische ivoren toren maar met de voeten op de grond en vanuit de dagdagelijkse realiteit, uw dagdagelijkse realiteit.

Als politici kijken we met een vaak te specifieke en soms, laat ons maar eerlijk zijn, een ideologische bril naar het Europees gebeuren. Hoog tijd vonden wij om vanuit het Vlaams Parlement de spreekwoordelijke brug te slaan naar de samenleving, naar onze bedrijven en ondernemingen, onze lokale besturen en overheden, naar de Vlaamse sociale partners, middenveldorganisaties en belangenbehartigers. Tijdens deze Webinar laten we vandaag een panel van experts uit de academische wereld en uit het Vlaamse middenveld aan het woord. Ze beantwoorden verschillende vragen over de verwachtingen van Vlaanderen ten aanzien van Europa. Ook u, als publiek, krijgt ruimschoots de kans om input te geven.

We zijn ook heel blij dat we dit evenement opnieuw in samenwerking met VLEVA op touw kunnen zetten. Als Vlaams-Europees Verbindingsagentschap houdt VLEVA beter dan wie ook de Vlaamse vinger aan de Europese pols, of was het nu omgekeerd? Vanuit de commissie Buitenlands Beleid kunnen we ondertussen terugblikken op een fijne, professionele en zeer gewaardeerde samenwerking met het Agentschap. Waarvoor ik hen alvast nog eens wil danken.

Hoe gaan we vandaag te werk? Deze sessie is opgebouwd rond 3 deelvragen die telkens door een wisselend panel besproken worden. Achtereenvolgens buigen we ons over de ‘Kloof tussen de Vlaming en de Europese Unie’, de ‘Visie en verwachtingen van de Vlaming ten aanzien van de EU’ en tenslotte de ‘Rol en positie van een deelstaat als Vlaanderen binnen de Europese Unie’.

En dat doen we vandaag met een uitgelezen en divers samengesteld panel. Wij zijn bijzonder verheugd om namens u te mogen verwelkomen:

- Maarten Libeer (Adviseur Internationaal Ondernemen bij Voka)
- Ingrid Lieten (Directeur Verso)
- Pieter Verhelst (Bestuurder Boerenbond)
- Maarten Quaghebeur (Directeur Cultuurloket)
- Jan De Keyser (Burgemeester Gemeente Oostkamp - VVSG)
- Steven Van Hecke, hoofddocent Europese en vergelijkende politiek aan de KU Leuven
- Dirk De Bièvre, professor en voorzitter van het Departement Politieke Wetenschappen van de Universiteit Antwerpen
- Axel Buyse, diplomatiek vertegenwoordiger van Vlaanderen bij de EU

Dames en heren,

Rest me u nog een fijne en boeiende conferentie toe te wensen en u in veilige handen te geven van algemeen VLEVA-directeur en onze moderator van dienst, Jan Buysse.

Jan, het woord is aan u.

3. Toelichting door de heer Jan Buysse – Directeur Vlaams-Europees Verbindingsagentschap

Hartelijk dank mevrouw Coudyser voor uw warme ontvangst en voor uw inspirerende inleidende woorden. U biedt de kans aan de lokale overheden, het middenveld, onze 2 academici en bij uitbreiding elke burger om een insteek voor de toekomstconferentie te leveren. We kunnen vandaag de Europese belangen behartigen vanuit het Vlaams Parlement en ze mee voeden en inspireren.

Tijd nu om onze debatten effectief te openen. Het panel hoeft ik niet meer aan u voor te stellen. Hoe we concreet te werk gaan, ga ik nog even duiden vooraleer we duiken in het eerste paneldebat.

Per sub-debat luisteren we eerst naar enkele van onze panelleden en vervolgens laten we onze 2 academici hierover reflecteren. Nadat we onze panelleden de kans hebben gegeven om hierop desgevallend weer te reageren of om bijkomende vragen te beantwoorden, geven we eerst het woord aan de digitale deelnemers, die hun vragen tijdens het debat in de chatbox kunnen meegeven, waarna ik ze kan voorleggen aan onze sprekers. Het debat is ongetwijfeld boeiend maar ook heel breed en onze tijd is beperkt, zeker ook binnen dit digitale kader. Ik vraag u, als moderator, om enig begrip, misschien wel enige vergeving, voor mijn heel strak timemanagement dat ik zal aanhouden.

4. PANEL I: “De kloof tussen de Vlaamse burger en de EU”

De heer Jan Buysse – Directeur Vlaams-Europees Verbindingsagentschap

Tijdens ons eerste panelgesprek zullen we het hebben over die beruchte kloof tussen de Vlamingen en de EU. Men hoort vaak dat Europa een ver-van-ons-bed-show is en dat de burger onvoldoende betrokken is, onvoldoende betrokken wordt of zich onvoldoende betrokken voelt bij de Europese Unie en bij het Europese besluitvormingsproces, maar is dat ook zo? Zo ja, hoe kan dat dan beter?

Daarvoor luisteren we graag naar ons panel, en onze eerste sprekers zijn Ingrid Lieten (Directeur Verso), Jan de Keyser (Burgemeester Gemeente Oostkamp - VVSG) en Maarten Quaghebeur (Directeur Cultuurloket).

De eerste vraag die ik hen graag zou willen voorleggen is: worden lokale overheden, middenveld en burgers nauw genoeg betrokken bij die Europese besluitvorming? Ervaren jullie vanuit jullie organisatie, sector of leefwereld al dan niet een kloof tussen jullie organisatie, sector of groep en de Europese Unie? En daaraan zou ik graag nog de volgende vraag willen koppelen: als jullie die kloof ondervinden, worden jullie ondersteund en hoe worden jullie ondersteund, hoe gebeurt dat en kan die ondersteuning nog verbeteren of versterkt worden in de toekomst?

Mevrouw Ingrid Lieten (Directeur Verso)

Ik vertegenwoordig Verso, dat is de interprofessionele werkgeversorganisatie voor de ‘social-profit’ in Vlaanderen. Wij vertegenwoordigen op onze beurt heel wat werkgeversfederaties, sectoren, dat gaat van Zorgnet tot de groep die maatwerkbedrijven vertegenwoordigt, de socioculturele sector en alle welzijnsorganisaties. In Vlaanderen is dat toch wel een grote groep want uiteindelijk zijn wij actief in heel wat sectoren en stellen wij samen meer dan 500.000 mensen te werk. Wij zijn een belangrijke actor in de zorg en welzijn, maar ook in een aantal

andere sectoren. Wij vertegenwoordigen de sociale ondernemingen en dat zijn ondernemingen die primair een maatschappelijk doel voor ogen hebben en die functioneren als een onderneming, maar hun winsten niet uitkeren aan aandeelhouders, maar terug investeren in het bereiken van hun maatschappelijk doel.

Op dit gebied zitten wij zo een beetje in een aparte categorie in Vlaanderen, maar ook in Europa. De publieke opinie kent overheden en bedrijven die op de markt werken en wij zitten daar een beetje tussen en dat brengt ook zijn particulariteit mee als we kijken naar het Europees beleid. Europa vertrekt vaak vanuit het idee dat ze overheden hebben om iets te realiseren of ondernemingen die werken in de vrije markt, maar daar tussenin zitten wij nog! We moeten altijd heel veel aandacht spenderen om te kijken of er ook voor ons wordt gesproken en hoe het Europees beleid zich verder zal vertalen in het Vlaams beleid en met welke actoren men dan aan de slag gaat om dat beleid ook te vertalen. Hoe proberen wij ons daarop te organiseren?

Wij zijn op de eerste plaats een actief lid van Vleva en dat is echt wel nodig voor ons want via hen krijgen we heel wat informatie over waar Europa mee bezig is (bijvoorbeeld het werkprogramma van de Commissie). Wij geven die informatie ook door aan onze leden via nieuwsbrieven. We hebben ook een platform waar we ook met hulp van Vleva regelmatig thema's ter sprake brengen, specialisten uitnodigen en we proberen regelmatig met Europese parlementsleden daarover in debat te gaan.

Ik geef twee voorbeelden waar wij actief op werken:

Het eerste dossier is de Europese sociale pijler, die voor ons zeer belangrijk is. We hebben meegedaan aan de Europese bevraging hierover en dat grondig voorbereid. We hebben onze input kunnen geven, maar dan komt er voor ons een 'disconnect'. Wat gebeurt er met die bevraging en hoe heeft die impact op het besluitvormingsproces binnen Europa zelf? Dat maakt het moeilijk om die betrokkenheid vol te houden. Vermoedelijk ligt dat ook aan ons, we zijn zoekende en lerende hoe we ons beter kunnen organiseren om dat traject te blijven volgen.

Het tweede dossier dat nu actueel is, is de sociale economie. Daar was ook een bevraging over, we zijn ons ook aan het organiseren en voorbereiden en ook daar kijken we hoe we dit proces verder blijven opvolgen en mee onze argumenten kunnen inbrengen. Natuurlijk kijken we ook naar de Vlaamse Regering, want zij is ook een belangrijke actor om het besluitvormingsproces mee te beïnvloeden, dus ook daar proberen we te wegen. Dat is een korte schets van hoe wij vandaag kijken naar die grote kloof of die kleine kloof.

(Jan Buysse: Ik onthoud vooral die aparte categorie en dat heeft ook een impact op de band met de EU, en tegelijkertijd ook de vraag van wat na een deelname, wat na input en consultatie, wat gebeurt daar dan nog mee en het gevaar van die 'disconnect'.)

De heer Jan de Keyser (Burgemeester Gemeente Oostkamp en vertegenwoordiger van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten)

Wie mij een beetje kent weet dat ik niet de martelaar wil spelen, maar we moeten toch durven zeggen dat als de lokale overheden richting Europa kijken er op zijn minst een kloof is. De vraag is alleen hoe groot is de kloof, want aan ieder beleidsniveau is er coherent een kloof verbonden. Ik verwijs naar de COVID-pandemie, ook daarin moeten we durven stellen dat heel veel beleidsniveaus daar heel hard aan gewerkt hebben om te proberen met een nieuw gegeven om te gaan, maar eigenlijk is de lokale overheid, en ik ga misschien wat kort door de bocht, toch wel gedegradeerd tot een operationele uitvoerder voor datgene wat allemaal boven haar wordt beslist.

Ik denk dat dat beter had gekund, enerzijds denk ik dat Europa daar een grotere verantwoordelijkheid kon nemen om het allemaal wat 'coherenter' te maken. Europa is vrij verkeer van goederen en personen en wanneer ieder lidstaat aparte reglementen en richtlijnen maakt, dan wordt het knap lastig. Ten tweede had men ook wat meer inspraak kunnen genereren vanuit lokale overheden omdat wij zorgen voor de praktische toets en ook de referentie zijn van het buikgevoel van de burger. Is dat buikgevoel het meest rationele? Dat is op zich niet zo belangrijk, maar je moet er wel rekening mee houden om een draagvlak te creëren en dat had beter gekund. Ik denk dat we niet kunnen ontkennen, en we voelen dat dagdagelijks in onze lokale gemeenschap, dat de steun voor Europa wat afbrokkelt. We moeten eerlijk durven zijn met onszelf en dan durf ik naar alle politici te kijken en zeggen dat we niet altijd even coherent zijn met wat we zeggen. Ik bedoel heel concreet: we zeggen als het goed is: "dat hebben we zelf gedaan" en wanneer we het niet graag uitleggen dan is het nogal zeer verleidelijk om de Europese paraplu uit te halen.

Ik durf zelfs in alle transparantie te zeggen dat ik mezelf daarop betrap. Ik denk dat het zeer belangrijk is om daar consequent mee om te gaan. Ik denk dat we heel duidelijk moeten definiëren wat nu de rol van Europa en die anders dan van na de Tweede Wereldoorlog. De rol is breder momenteel en verhoudt zich anders tegenover andere beleidsniveaus, en ook tegenover lokale overheden. De tijd van de verbroederings- en de 'verzusterings'-tijd dat we met volle bussen naar de andere kant van Europa trokken - die is voorbij. Dat had zijn charme. We hebben daarin vanuit Oostkamp geïnvesteerd door te gaan verzusteren en verbroederen met Duitse steden vanuit de invalshoek dat het na de Tweede Wereldoorlog belangrijk is dat we de vredesbanden opschalen. Dat is zeer aardig gelukt, maar ik denk dat we nu naar een nieuwe dimensie moeten gaan. Ik ben onlangs nog naar de twee broedersteden geweest: Bad Nauheim en Bad Langensalza. We zijn daar op een heel ander niveau beginnen te discussiëren: hoe is jullie werking als lokale overheid, hoe gaan jullie om met digitalisering, hoe gaan jullie om met de Green Deal, hoe gaan jullie om met de publieke ruimte? Ik denk dat het een ongelooflijke sterkte kan zijn van Europa om kennis van andere lokale gemeenschappen met elkaar te delen.

Wie kan in deze nieuwe rol moderator zijn en wie kan dat faciliteren? Ik meen dat Vleva daar een hele mooie bindingsbrug/rol in kan spelen, enerzijds om de nogal academische teksten vanuit Europa hapklaar te maken. De teksten te vertalen naar bruikbare Vlaamse informatie waar we direct mee aan de slag kunnen. Een andere taak voor Vleva is om ons te helpen om te gaan met de behoeften die we zelf genereren zoals digitalisering, publieke ruimtes, 5G, ... Ook wij krijgen daar in onze gemeente van de gewone burger om de hoek vragen over, alleen hebben we daar niet echt een heel passend antwoord op. Ik denk dat die behoefte ook door Vleva kan vertaald worden om binnen Europa daar een passend antwoord op te geven of te zoeken.

(Jan Buysse: ik probeer samen te vatten dat we lokale overheden niet moeten zien als uitvoerders maar ook meer als medeoverheden, het belang van eerlijke consequente communicatie waarin Europa niet altijd als boeman mag afgeschilderd worden, duidelijke definitie van de EU, onduidelijkheid over de rol van het verbroederen met de zustersteden, maar los daarvan belangrijk om dat opnieuw in te vullen, 'her in te vullen' en een belangrijke rol in de verbinding van de niveaus voor Vleva)

De heer Maarten Quaghebeur (Directeur Cultuurloket)

Ik ben heel blij dat we hier als cultuursector ook vertegenwoordigd zijn. Cultuurloket biedt ondersteuning aan de cultuursectoren. Wij kijken met een bedrijfseconomische bril naar een sector, maar die sector heeft maatschappelijke doelen. Om die maatschappelijke doelen te bereiken, gebruiken we ondernemerschap.

Dat betekent dat wij als doelgroep kunstenaars, cultuurwerkers en culturele ondernemingen hebben. Het hele veld waar Verso mee bezig is, behoort daar ook toe. Ik herken mij heel veel in wat Ingrid Lieten zegt: dit zijn niet de 'profit-ondernemingen', maar dit zijn ondernemingen die hun doelstelling, hun visie en hun missie willen waarmaken en daarvoor middelen halen van overheden, maar zeker ook uit de markt en zelfs bij het publiek. Dat is eigenlijk de context waarover we hier praten.

Als je naar onze sector kijkt dan gaat het over werken en ondernemen en onze culturele organisaties doen dat per definitie in een internationale context. Wat er is, wat ze maken, wat ze creëren, wat er naar buiten komt, dat doen ze om een publiek te bereiken. We zien dat de droom die Europa naar voren schuift er een is van vrij verkeer van goederen en diensten. We zien dat die droom in de realiteit door de verschillende regelgevingen in de lidstaten op gebied van sociale zekerheid, op gebied van fiscaliteit en op andere gebieden vooral vertaald wordt in een zeer complexe en zeer verschillende wetgeving. Als kunstenaars van het ene land naar het andere reizen, met hun diensten, hun goederen en hun groep is dat zeer lastig. Het is een 'oud zeer' maar ik wil het nog eens naar boven halen. Als je dan babbelt over een kloof tussen burger, dan zie ik in onze sector die vandaag in Parijs en morgen in Sofia speelt, dat wanneer je thuis komt, je een hele paperassenmolen hebt. Dat geeft niet het gevoel dat Europa aan jou denkt. Dat is een heel belangrijk punt.

Wij zijn ook heel blij (ik denk ook aan het feit dat we hier uitgenodigd zijn) dat de aandacht van Europa voor de culturele en creatieve sector groter geworden is. Ik denk dat men beseft dat cultuur doorheen alle lagen van de bevolking gaat en ook in alle sectoren aanwezig is. De gebouwen waar onze bedrijven inzitten zijn gemaakt door onze architecten en ze zijn leefbaar gemaakt voor mensen. Communicatie is eigenlijk gebaseerd op de juiste storytelling, je moet cultuur echt zien in een hele brede context, en Europa aanvaardt dat. Ik denk dat het nu een kwestie is van er effectief voor te zorgen dat ook de financieringsprogramma's die Europa ontwikkelt om maatschappelijke doelstellingen waar te maken, zoals de Green Deal (specifieker de European 'Bauhaus'), er maximaal voor te zorgen dat onze doelgroep van ondernemende burgers en ondernemingen daadwerkelijk toegang krijgt tot die programma's. Dat zal niet zomaar gaan, dat zal ook in onze sector een verdere verandering vragen van goed innovatief denken. Hoe kunnen we effectief een stukje onze sector meenemen in een verhaal waar er mogelijkheden zijn om maatschappelijke problemen op te lossen in samenwerking met andere sectoren? Maar Europa kan op die manier voor een juiste financiering voor dit soort sector zorgen. Voor de verbindingen zorgt Vleva. Wij zijn ook lid van Vleva en dat is belangrijk. Voor ons als Cultuurloket, als nieuwe organisatie (we bestaan nu drie jaar in deze context) moet het Europees verhaal verder gaan dan netwerken binnen Europa. We zijn een groot Europees netwerk gaan uitzetten, we hebben dat gaan doen in de sector, sector overstijgend rond internationale mobiliteit, European Creative Business Network. Vleva is voor ons een heel belangrijke informatiebron geweest om te weten wat het werkprogramma van Europa is, wat zijn de thema's waar Europa mee bezig is.

Ik denk dat de kloof ook ontstaat omdat veel van het Europese niveau eigenlijk echt moeilijk vertaalbaar is. De Europese teksten die er liggen en die naar de individuele kunstenaar, cultuurwerker of de kleine organisatie gaan zijn te moeilijk. dat is niet evident. Ik denk dat dit hetzelfde is dan wat mijnheer de Keyser opmerkte. Je krijgt een fantastisch discours van hoe het toekomstige Europa er uit zou kunnen zien, en ik denk dat mensen zich daar wel in

herkennen, maar iedere keer komt de vraag “en hoe en wat moet ik daaraan doen, wat kan dat nu betekenen voor mij?”. Daar liggen rollen voor ons binnen de sector. Er ligt een rol in de samenwerking tussen de cultuursector en Vlewa. Ik denk dat het ook klopt dat juist communiceren over hoe Europa over zaken denkt en wat Europa effectief doet belangrijk is. In onze sector zijn er jammer genoeg zeer veel mensen die van tijdelijke werkloosheid, overbruggingsrecht gebruik hebben moeten maken tijdens de pandemie, en weten zij dat dit kan en dat dit in heel veel Europese landen kan omdat er een SURE-programma is? Dat is belangrijk en daar moeten we blijven over informeren.

(Jan Buysse: We zien ook in dit verhaal dat een aparte, specifieke sector ook specifieke aandacht behoeft. De kloof tussen de EU en Vlaanderen bestaat, maar is geen eenheidsworst: er moet aangepast en op maat gewerkt worden voor specifieke actoren. De kloof is vaak ook een communicatiekloof, dat hoor ik hier van onze sprekers naar voor komen. Het is goed dat de aandacht verhoogt voor die specificiteit, maar het moet zich ook vertalen in concrete beleidslijnen en ook zeker in financiering voor die specifieke actoren. Die Europese droom van vrij verkeer is een heel terechte en mooie droom, maar is in de praktijk niet altijd zichtbaar waardoor de mensen inderdaad met die kloof worden geconfronteerd.)

Dank u allen voor die heel waardevolle input. Hoog tijd nu om onze academici aan het woord te laten, zowel wat dit aspect betreft, maar ook wat onze panelleden hebben meegegeven. Ik geef graag het woord aan Steven en Dirk.

Prof. Steven Van Hecke (Hoofddocent Europese en vergelijkende politiek aan de KU Leuven)

Het is nog altijd de examentijd en dus mogen professoren zelf ook aan de tand worden gevoeld. Misschien al een paar tussentijdse conclusies, wat mij is opgevallen is dat er geen zelfvoldaanheid is, maar kritische zelfreflectie en als Vlaming hebben we dat soms wel eens. We hebben daar dikwijls last van omwille van twee dingen die we denken dat waar zijn, maar ze zijn niet waar: Brussel is vlakbij en de Belgen zijn overal.

Brussel is niet vlakbij, het vraagt een inspanning, want de competitie is enorm. Fysieke afstand speelt al lang geen rol meer en de Belgen zijn overal is ook niet waar, want we werken vandaag de dag in een Europese Unie van 27 lidstaten. Het komt erop aan om, zoals deze ochtend, kritisch naar onszelf te kijken en na te gaan wat beter kan.

Ik denk ook dat we een onderscheid moeten maken tussen informeren en participeren. Er is nog altijd heel veel nood aan informeren, dat merk ik zelf ook als titularis van een fonds dat gericht is op burger en betrokkenheid in de KU Leuven. Informeren is ook een voorwaarde om te participeren, dikwijls zijn niet alle spelers op de hoogte van wat er aan de gang is, laat staan dat je dan kunt wegen op het beleid.

Ik denk dat de koepelorganisaties, zoals we daarnet over Verso hoorden van mevrouw Lieten, zeer belangrijk zijn, maar niet voor de grote spelers. Volvo Cars Gent zal zijn weg wel vinden, maar het zijn kleine kwetsbare spelers, de KMO's, de kleinere organisaties en de gemeenten die net die koepelorganisaties nodig hebben. Want het zou unfair zijn dat de Europese integratie, wat spijtig genoeg meestal het geval is, de grote spelers nog eens extra gaat bevoordelen en de kleine spelers in de kou laat staan. Vandaar het belang van dat middenveld en de rol die Vlewa daarin opneemt. Dat is de verantwoordelijkheid van onszelf, maar ook van de politici, de categorie die hier nog niet is genoemd. Ook van onze Vlaamse politici in het Vlaams Parlement, maar ook federaal en Europees. Het is ook hun taak om Vlaamse burgers, bedrijven, organisaties en lokale besturen dicht bij de Europese Unie te brengen.

Tenslotte als wereldvreemde academicus, toch ook een concrete suggestie voor de burgemeester van Oostkamp, de heer Jan de Keyser: Inderdaad verzustering en verbroedering zijn al geen genderneutrale termen meer, laat staan dat we dat met Duitsland nog moeten doen, dat is voorbij. Ik ben misschien een geprivilegieerde persoon, maar ik was gisteren in Mains. Je gaat daar gewoon met de trein naartoe. Niemand zit nog te wachten op dat soort uitwisselingen, maar ze zijn niet volledig uit de tijd. De Europese Commissie, creatief zoals ze is, heeft daar al genderneutrale termen voor: “Twinning”. Ik denk dat er nieuwe Twinning-partnerschappen nodig zijn. Ook met lokale besturen in niet EU-lidstaten, want dat is het nieuwe Europa, en dan denk ik met name aan de westelijke Balkan. Ik denk dat daar nog heel veel potentieel ligt, zowel voor hen als voor ons. Potentieel voor onze burgers, onze organisaties en onze besturen om de Balkan vrijer en rijker te maken. Om de bekommernissen te leren kennen van partners in Macedonië, Albanië, Bosnië, ... We weten immers, misschien hebben we het graag of misschien niet, maar op termijn zullen deze landen lid worden van de Europese Unie.

Prof. Dirk De Bièvre (Professor en voorzitter Departement Politieke Wetenschappen van de Universiteit Antwerpen)

Ik denk dat hier heel mooi naar voor komt dat Europa binnenland is geworden. Dat is nu een feit! Het is niet meer iets dat er aan de horizon zit aan te komen. De actoren die hier hebben gesproken en die verwachtingen hebben tegenover het Europese beleidsniveau zijn de klassieke actoren die wij vroeger binnen een staat als binnenlands beleid beschouwden. Voor de cultuursector, de non-profitsector, de lokale besturen, de steden en gemeenten was het 20 à 30 jaar geleden normaal dat we daar als burger en als staatsactoren van verwachten dat zij diegenen waren die met elkaar moeten spreken, coördineren, kijken of het beleid juist en rechtvaardig is in de lijn van wat er uit de verkiezingen komt aan preferenties. Dat is voorbij, dat is gedaan. We zitten eigenlijk de facto in een federale staat die Europa heet. Het is belangrijk om ons goed te realiseren dat dit een revolutie is en dat de verwachtingen zijn gestegen. De verwachtingen van het Europese beleidsniveau zijn veel groter geworden. Sowieso kunnen we dat zeggen dat de laatste 60 jaar, wat toch de referentie is van de Europese Unie geschiedenis, de verwachtingen voor de staat in het algemeen enorm zijn gestegen. De staat heeft veel meer opdrachten dan 60 jaar geleden. De burger verwacht ook veel meer, misschien al eens wat te veel, maar dan moeten we ons er goed van bewust zijn dat dit een kloof kan genereren. Dat is de eerste reden en de tweede reden is natuurlijk de schaalvergroting. Het is evident (het is banaal om dat nog eens vast te stellen) en logisch dat er een kloof is en dat die groter is met een schaal waar het gaat over een beleidsniveau dat over 450 miljoen burgers moet beslissen. Individuen, met hun diversiteiten, met hun verschillende referenties zullen altijd verschillen, die zullen nooit op één lijn komen. Het zou ook heel pervers zijn als we dat zouden gaan verwachten. We zitten in een democratisch politiek systeem waarin diversiteit nu eenmaal tot zijn recht moet komen. Men moet daar vrede mee nemen, men moet zich ‘arrangeren’ met heel uiteenlopende preferenties. Er zijn dan twee reacties mogelijk zijn: we kunnen de verwachtingen wat naar beneden schroeven: de verwachtingen naar beneden babbelen (je mag niet te veel verwachten van Europa, Europa kan niet alles, het is een grote compromismachine, dus daar gaat worst uitkomen die u niet gaat bevallen), dat is één strategie. Maar je kan ook zeggen (dat is heel duidelijk geworden - ik vond dat de eenheidsconclusies die jullie trokken, - alle drie) inspraak is niet genoeg, inclusie is niet genoeg, participatie is niet genoeg, we wensen te kunnen wegen, wij wensen impact, wij wensen invloed.

Als politicoloog denk ik dat het logisch is dat je niet alleen mag meebabbelen, maar dat je effectief ook de machtsinstrumenten hebt om mijn hakken in het zand te kunnen zetten, te kunnen dwarsliggen en er ‘iets’ in te zetten wat de anderen niet wensten.

Dat zijn twee verschillende dingen en die zijn altijd differentiërend, en dat valt ook niet zo snel op te lossen. Zeker niet omdat je in Europa in een federale consensus staat terecht komt. Uiteindelijk moeten er heel veel mensen door één deur geraken, dus die deur moet heel breed zijn of er zullen niet veel mensen door geraken. Die twee reacties: de verwachtingen naar beneden schroeven of machtsinstrumenten trachten in te zetten zijn belangrijk. Met machtsinstrumenten bedoel ik wanneer kan een sector via een Vleba of via het Vlaams Parlement, met administratieve en institutionele instrumenten, zeggen “wij moeten hier gehoord worden”. Dat is niet altijd eenvoudig, maar het kan wel. Er zijn bepaalde beleidsdomeinen waar dat het wel degelijk mogelijk is. Een kleine, maar constitutionele machtige, deelstaat als Vlaanderen heeft de mogelijkheden. Ik denk dat dit wat onderschat wordt, velen denken: “we zijn maar een klein vogeltje, wij zullen wel snel weggeblazen worden”, en dat is niet helemaal juist.

(Jan Buysse: Dank voor die hele interessante insteken! Het is een zelfreflectie! Ik onthoud dat bepaalde illusies of bepaalde zaken die we voor waar aannemen niet echt kloppen. Brussel dat toch niet zo dichtbij lijkt te zijn, Belgen die er toch niet overal zijn, verschil tussen informatie, participatie, de rol van politici en het belang van partnerschappen. Belangrijk is dat Europa, of we dat nu willen of niet, binnenland is en dat dat ook verwachtingen schept, meer dan in het verleden. Een “geruststelling” is dat hoe groter de schaal is hoe groter de kans op een kloof is. De kloof op zich is ook niet zo erg, maar er zijn twee strategieën: ofwel kunnen we onze verwachtingen laten dalen ofwel kunnen we machtsinstrumenten zoeken. Voor een regio zoals Vlaanderen is dat toch iets om in overweging te nemen. Dank voor die heel nuttige insteek. Ik kijk even naar mijn scherm, er worden heel wat vragen gesteld en ik wil ons publiek thuis geruststellen, er zijn heel wat vragen waar we ook in andere paneldebatten op zullen terugkomen, onder andere over de rol van het Comité van de Regio's en dergelijke meer. Er werd onder andere vanuit de Creative Europe Desk heel bevestigend gereageerd op het pleidooi dat Maarten had gegeven voor de stijgende aandacht vanuit de EU voor de culturele sector. Dit wordt inderdaad bevestigd, maar tegelijkertijd ook de vraag, de behoefte die er is om dit ook te vertalen in de financiële programma's van de EU. Ik denk dat dit de opmerkingen zijn die we op dit moment kunnen geven, we hebben nog even tijd in dit panel en ik wil misschien de andere panelleden ook de kans geven om te reageren en tegelijkertijd onze eerste panelleden de kans geven om te reageren op wat ze gehoord hebben.)

De heer Maarten Libeer (Adviseur Internationaal Ondernemen bij Voka)

Ik wens even verder te gaan op het verschil tussen informatie en participatie in de Europese besluitvorming. Voor stakeholdersorganisaties zijn er drie verschillende stappen. Ten eerste kan je de richtlijn van de EU simpel aanvaarden. De richtlijn komt dan op een bepaald moment op uw organisatie af en je implementeert ze. Je schikt je naar de wens van Europa. Een tweede stap is dat je de richtlijn actief kunt aanvaarden. Dat is wat hier in Vlaanderen veel gebeurt door informatiemomenten te organiseren en de stakeholders effectief te betrekken wanneer de richtlijn en haar effect er zijn. Een derde mogelijkheid is het aspect van participatie en echt proberen te wegen op die Europese richtlijnen en dus effectief Europees je belangen te behartigen. Ik denk dat er twee zaken zijn die ervoor kunnen zorgen dat het makkelijker wordt: ten eerste is dat laagdrempelige informatiedeling. Dat zit eigenlijk ook in stap twee: zorg ten eerste voor laagdrempelige informatie, eerlijke informatie, eerlijke communicatie, naast het EU-jargon (we weten ook dat de eerste pagina's van een nieuwe richtlijn moeilijk zijn om te doorgronden). Ten tweede is ook informatiedeling over alle beleidsniveaus en binnen

beleidsniveaus heel belangrijk om echt te kunnen wegen en participeren in de Europese besluitvorming.

Er is ook meer nood aan een zekere prioriteitsstelling binnen Vlaanderen. Als zowel de stakeholders, als de Vlaamse overheid en de Vlaamse Regering gaan inzetten op alle dossiers (en er komt heel veel vanuit Europa), dan verdrink je. Als je als stakeholderorganisatie inzet op alles dan verdrink je in het werk als je alle documenten moet doorploegen. Het is beter om gerichter enkele richtlijnen en enkele prioriteiten te kiezen en dan samen met stakeholders daarop in te zetten. Ik zie dus ook opnieuw, en zoals de vorige sprekers ook al beaamden, een grote rol voor Vleva en ook voor de Vlaamse Diplomatieke Vertegenwoordiging. Het gaat om actieve participatie op prioritaire dossiers en het leveren van laagdrempelige informatie.

De heer Pieter Verhelst (lid van het hoofdbestuur bij Boerenbond)

Het is hier gezegd, Brussel is vlakbij maar die Europese bubbel hier in Brussel is eigenlijk voor Vlaanderen zeer veraf. Het is een bubbel waarin een hele groep mensen 'dag in dag uit' actief zijn. Wij Vlamingen gaan 's avonds naar huis waardoor Brussel heel veraf is. We moeten ons daar bewust van zijn. Langs de andere kant werkt dit Brussel heel diep door in het dagelijkse leven van de mensen. Het is logisch dat je je als Vlaming in een zee van 500 miljoen Europeanen wat verweesd voelt. Zelfs als kleine, maar sterke regio (dat is hier ook onderstreept). Het grote geweld tussen oost en west, tussen noord en zuid, tussen Frankrijk-Duitsland etc. In en tussen al die assen voel je je verloren. Langs de andere kant kunnen wij (de Boerenbond met een beleidsdomein dat al sinds de jaren '60 Europees beslist wordt) heel sterk wegen als we ons organiseren. Europa organiseert het debat zelf heel gestructureerd en het gaat niet alleen over de publieke bevestigingen, waar we ons ding in kunnen doen, maar ook over heel wat adviesorganen die Europa zelf opzet. Europa trekt de federaties naar zich toe en geeft een belangrijk gewicht aan het georganiseerde middenveld. Het effectief georganiseerde middenveld dat zich inschrijft in dit Europees verhaal kan heel sterk mee debatteren, kan heel sterk mee gaan wegen in het verhaal. Wij doen dat vanuit Boerenbond door heel actief te zijn in onze Europese koepel die verder het gesprek aan gaat. Onze collega's van Unizo en Voka, doen dit bijvoorbeeld ook en hebben ook Europese organisaties die heel sterk werken en die heel veel invloed hebben. Natuurlijk is het heel belangrijk dat Vleva voor de minder gevestigde en minder sterke organisaties die rol probeert in te vullen en hen effectief helpt om in dat Europese debat te wegen. Het gaat niet alleen om de economische belangen, ook de andere maatschappelijke belangen worden almaar meer en almaar sterker vanuit Europese ngo-koepels in het Europees maatschappelijk debat ingebracht. Er zijn heel veel mogelijkheden voor wie wil of wie moet participeren omdat hij een belang heeft. Men kan het, maar men moet het voor een stukje gaan zoeken. Men kan heel goed aan de slag vanuit een georganiseerd middenveld dat de dialoog kan aangaan met de beleidsmakers hier in Vlaanderen die ook een structurele stem hebben in het debat en via andere kanalen. Maar het is natuurlijk complex! De verordeningen en richtlijnen gaan over hele technische details, het is moeilijk om de mensen hiervoor te enthousiasmeren (over waar Europa over gaat), maar als we de moeite doen is er resultaat, en dat is wat we als federatie moeten doen. Het is tweerichtingsverkeer: we lobbyen niet alleen naar Europa, we moeten ook onze mensen informeren over wat het gaat. Het gaat natuurlijk over die techniciteit, maar ook over de geest, waar wil Europa naartoe? Je kan die complexiteit heel vaak terugbrengen naar de essentiële discussies die gevoerd moet worden. Ik denk dat Europa daar zelf ook stappen in vooruit heeft gezet: in de strategie van de Green Deal en Farm to Fork zit eigenlijk een groot verhaal, een verhaal waarover gedebatteerd kan worden. Ik vind de benadering dat Europa nu zelf naar voor schuift absoluut een meerwaarde om Europa dichterbij de mensen te brengen. De manier waarop ze het echter voorlopig doet is wel enkel

het poneren: Farm to Fork wordt geponeerd en het debat dat mag gevoerd worden, is eigenlijk het verdedigen van de Green Deal en wat daar al in neergeschreven is. Europa gaat daar toch voor een stukje een stap terug moeten zetten. Ze poneren een verhaal, maar een echt debat daarover toelaten, daar zitten we vandaag voorlopig nog niet. Door de jaren heen is Europa van een pure technische administratie geëvolueerd naar een echt politiek verhaal. Het debat kan heel gestructureerd, heel georganiseerd, en heel open gevoerd worden vanuit duidelijke strategieën met die stippen op de horizon! Als we daar nu ook een open debat over kunnen voeren zonder dat het eigenlijk al beslist en geponeerd is, dan heeft Europa een mooie toekomst (met open debat).

(Jan Buysse: een boodschap van hoop, ook al zijn we klein en voelen we ons verweesd, dat wil niet zeggen dat we geen impact kunnen hebben, als we ons maar goed organiseren en tegelijkertijd een oproep ook aan de Europese Commissie en de Europese instellingen om minder te poneren, maar meer debat te organiseren op Europees niveau.)

De heer Jan Buysse – directeur Vlaams-Europees Verbindingsagentschap

Extra vraag: Kan de Europese Toekomstconferentie helpen om de kloof tussen EU en burger te dichten, zoals ze momenteel georganiseerd is?

Prof. Steven Van Hecke (hoofddocent Europese en vergelijkende politiek aan de KU Leuven)

Ik ben een kritische minnaar van de Conferentie. Ik ben kritisch omdat er ook met zo'n Conferentie over de Toekomst van Europa enorme verwachtingen worden geschept waarvan je op voorhand al weet dat die alleen maar op een ontgoocheling kunnen uitdraaien. Ik probeer toch het positieve erin te zien, want het is natuurlijk gemakkelijk om daar neerbuigend over te spreken, om te zeggen dat wat die burgers daar aan tijd en energie aan laten opgaan toch niets zal uithalen enzovoort. Datzelfde geldt trouwens ook voor de politici. Ik denk dat het erop aan komt om daar lessen uit te trekken en te zien of zo een format überhaupt van toepassing kan zijn op zo een groot niveau als de Europese Unie. Burgerparticipatie allemaal goed en wel, maar in een Europese Unie van 27, is het maar de vraag of iedereen aan boord is. Ik kom nogmaals terug op de westelijke Balkan: het gaat in de Conferentie over de Toekomst van Europa en sommige landen zijn uitgesloten, dat is toch ook iets waar we minder fier op mogen zijn. Waar het uiteindelijk op aan zal komen is welke soort issues de burgers op de agenda zetten van politici En hoe politici daarmee omgaan. Met name bij de lidstaten ligt het kalf gebonden. Het Europees Parlement en de Europese Commissie zullen wellicht zeer enthousiast zijn als de burgers voorstellen dat er een sterker buitenlands beleid moet zijn, dat er meer aandacht moet zijn voor sociale thema's, maar nogmaals het kalf ligt gebonden bij de lidstaten. Als de burgerpanels, als de politici in de Toekomstconferentie de lidstaten zouden kunnen doen bewegen, dan denk ik dat de Conferentie niet voor niets is geweest. Als er andere thema's aan bod komen dan waar de Brusselse bubbel of de lidstaten mee bezig zijn, of waar ze zich liever niet over uitspreken, dan denk ik dat de Conferentie niet voor niets is geweest. Het is een ideaal bruggetje voor het onderwerp van het tweede panel: waarover moeten zulke conferenties gaan, welke Europese thema's moeten er eigenlijk ter sprake worden gebracht, en wat willen Europese burgers op het bord van de politici leggen?

De heer Jan de Keyser (burgemeester van Oostkamp)

Het is heel terecht om van een Europese bubbel te spreken. Ik denk dat enerzijds de conferentie wel een middel of een tool is om zaken in het Europees debat (bubbel) binnen te brengen. Evenals om te weten wat er leeft bij de burgers. Het is ook een unieke kans om betrokkenheid te gaan creëren en dat is misschien nog belangrijker. Hoe bizar het ook mag klinken, meer dan de inbreng, is het feit dat er een open medium is en dat de bubbel op de één of andere manier toch voor een stuk wordt opengetrokken belangrijk.

De heer Maarten Libeer (adviseur EU en internationaal ondernemen van VOKA)

Professor Van Hecke stelde dat het voor een groot stuk zal afhangen van wat de lidstaten doen. Ik wil wijzen op een interessante passage in het nieuwe Duitse Regeerakkoord: “de Conferentie over de Toekomst van de EU moet effectief leiden tot een grondwettelijke conventie en op termijn zelfs een federale staat”. Ik vind het opzienbarend dat dit in het Duits coalitieakkoord staat. Misschien dat er toch wat verschuivingen zullen zijn, want Duitsland is een belangrijke richtinggevende factor in het Europees beleid.

5. Panel II: “Visie en verwachtingen van de Vlaming ten aanzien van de EU”

De heer Jan Buysse – directeur Vlaams-Europees Verbindingsagentschap

Tijd voor ons tweede paneldebat! Hier en nu gaan we dieper in op de visie en verwachtingen van de Vlaming en van Vlaamse actoren ten aanzien van de EU. Onze sprekers in dit debat zijn Pieter Verhelst, Maarten Quaghebeur en Maarten Libeer. En de eerste vraag die ik hen graag voorleg is: Wat verwachten middenveld, lokale overheden en burgers concreet van de EU in de (nabije en verdere) toekomst?

De heer Pieter Verhelst (lid van het hoofdbestuur bij Boerenbond)

Het mag duidelijk zijn dat voor boeren en tuinders in Vlaanderen Europa heel wat meerwaarde heeft gebracht in de voorbije decennia met de creatie van een grote moderne interne eengemaakte markt met een Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. We worden nu geconfronteerd met de ambities op het vlak van de Green Deal - Farm to Fork en we verwachten dat Europa mee deze transitie ondersteunt. Europa heeft dat eigenlijk de voorbije decennia op vlak van land- en tuinbouw met haar landbouwbeleid - met alle bedenkingen die daar ook rond gemaakt worden - toch gedaan. Europa heeft de transitie mee begeleid, mee gesteund, heeft veranderingstrajecten mee helpen financieren en mee helpen richting geven. We verwachten dat dat ook in de toekomst vanuit een hervormd Gemeenschappelijk Landbouwbeleid verder gebeurt. Ook op handelsvlak heeft Europa heel veel meerwaarde weten te creëren voor land- en tuinbouw en ook voor vele andere industrietakken en diensten.

Voor ons is het belangrijk dat Europa niet alleen werkt aan het vergroten van de handel, maar ook zorgt voor eerlijk handel, fair trade in een level playing field - een gelijk speelplaats. Europa moet ervoor zorgen dat we met gelijke wapens de concurrentie kunnen aangaan met producten van buitenaf. Op het vlak van land- en tuinbouwproducten is dat niet zo vanzelfsprekend zeker met de Green Deal en de Farm to Fork ambities. Daar zijn heel duidelijke en hoge verwachtingen rond. Ik denk daarbij aan het bewaken van het gelijk speelveld: als je gestart bent met het creëren van een eengemaakte markt om de concurrentie aan te zwengelen en zo de innovatie en concurrentiekracht te gaan versterken, moet je op een gegeven moment ook waken over de eerlijke concurrentie. Dat is absoluut een aandachtspunt en Europa is maar actief op een bepaald aantal domeinen. Zeker betreffende de voorwaarden voor tewerkstelling, de voorwaarden van fiscaliteit en andere voorwaarden is Europa heel weinig bepalend en zet Europa heel weinig basis uit. Op het vlak van verduurzaming, Green Deal - Farm to Fork moet de EU een rol spelen in het uitwerken van een sociaal gecorrigeerde markteconomie. Deze ambitie en opdracht zit nu nog te veel enkel bij de lidstaten en bij de regio's. Europa moet dat in haar verhaal rond Green Deal - Farm to Fork en verduurzaming van de economie veel uitdrukkelijker gaan meenemen. Europa moet niet alleen informeren, niet alleen de transitie stimuleren, maar ook de markt gaan corrigeren. Naar mijn aanvoelen is daar de insteek vanuit Europa te zwak. Europa is zeer sterk reglementerend en normerend in het landbouwbeleid (ook in andere structuurfondsen) en men smijt daar veel geld tegen aan. Maar in het echt corrigeren

van de markt blijft Europa volledig weg. Je corrigeert de markt niet alleen met regels en een zak geld, dat is veel subtieler werk. Het is dit wat uiteindelijk ook onze welvaartsstaten heeft gecreëerd na de Tweede Wereldoorlog. Europa heeft daar ook een rol in te spelen.

Als we spreken over gelijk speelveld en het corrigeren van de markt dan willen wij geen eenheidsworst en niet één regel voor iedereen. Europa is zeer divers en moet eigenlijk vertrekken vanuit een verrijking: je moet niet doen zoals in het voetbal waar de regels voor alles en iedereen gelijk zijn. De sterksten met het meeste geld winnen de Champions League en de rest speelt cafévoetbal in provinciale divisie. Zo corrigeer je een markt niet, zo werk je niet aan een gelijk speelveld. Europa moet spelen volgens de regels van de golf waar gewerkt wordt met handicaps. Europa moet heel duidelijk de sterktes en zwaktes van de verschillende regio's en van de verschillende doelgroepen goed in beeld hebben en daarop met handicaps gaan corrigeren. Zo kan men toch voor een stuk met gelijke wapens op die eengemaakte markt ten strijde kan trekken. Finaal als wij een potje golf zouden gaan spelen, zouden wij kunnen gaan winnen van Tiger Woods, zeker nu hij niet meer aan de top staat. Daar komt het op neer: het sociaal corrigeren van een markt is werken volgens de regels van de golf, die heel duidelijk gaan onderscheiden waar de sterktes en zwaktes zitten.

Tot slot moet Europa aandacht hebben vanuit haar grote ambities met de Green Deal - Farm to Fork voor de “werkbaarheid” voor de bedrijven, voor onze boeren en voor onze tuinders. Onze ondernemers moeten ermee aan de slag kunnen en moeten het kunnen inpassen in hun dagdagelijkse bedrijfsvoering. Ze weten dat de transitie moet doorgaan en ze weten dat ze zich moeten aanpassen, maar ze kunnen dat niet doen ‘overnight’. De transitie moet in hun manier van werken kunnen ingepast worden en daar ontbreekt het soms aan. Er zijn de specialisten met hun grote verhalen, maar hoe dat uiteindelijk in de land- of tuinbouwbedrijven moet ingepast worden dat het zal hun worst wezen. Het zijn uiteindelijk wel de boeren en tuinders die het moeten doen en moeten kunnen inpassen. Het moet haalbaar en betaalbaar zijn. Dat zijn ondertussen de kernwoorden die in het Vlaamse discours naar Europa betreffende de Green Deal - Farm to Fork en klimaatbeleid heel duidelijk naar voor worden gebracht. Ik denk dat dit heel terecht belangrijke aandachtspunten zijn. We mogen van Europa verwachten dat er voldoende tijd geboden wordt voor transities. Het moet nu allemaal zeer snel gaan, en met alle begrip, want de uitdagingen zijn ook groot maar op het einde van de rit is tijd toch een zeer bepalende factor die mee in rekening moet gebracht worden.

Om helemaal af te sluiten, Europa heeft ook vaak de neiging om dingen te gaan demoniseren en te verbieden. Dat is zeker in ons domein het geval met noodzakelijke hulpstoffen zoals gewasbeschermingsmiddelen, mest, antibiotica, etc. Deze noodzakelijke hulpmiddelen worden nogal snel gecatalogiseerd als gif, vervuiling, maar ze zijn voor ons absoluut noodzakelijke hulpstoffen. Het is belangrijk dat Europa dat niet alleen demoniseert, maar ook de meerwaarde daarvan inziet. Als ze producten, omdat ze effectief onveilig en gevaarlijk zijn, uit de markt neemt, dan moet ook snel gewerkt worden aan op de markt brengen van veilige alternatieven en ook dat ontbreekt het op Europees vlak. Men verbiedt snel, maar het toelaten van een veiliger alternatief duurt dan tientallen jaren (zeker als het over meststoffen gaat). Er zijn dus duidelijk nog heel wat ambities en verwachtingen richting Europa voor de komende jaren.

(Jan Buysse: Dit bevestigt dat de verwachtingen groot en essentieel zijn vanuit Vlaanderen. Ik onthoud onder andere, mede in het licht van de belangrijkste dossiers Green Deal en Farm to Fork dat voor de landbouwsector een gelijk speelveld en eerlijke concurrentie heel belangrijk zijn. Europa moet meer sociale correctie in de markt brengen en moet daar actiever in zijn. Tegelijkertijd, in lijn met wat in Vlaanderen vraagt, moet Europa werk maken van de “werkbaarheid” van de Europese acties.)

De heer Maarten Quaghebeur (Directeur Cultuurloket)

De cultuursector wenst dat de Europese Unie er voor zorgt dat de uitwisseling van cultuur, de deelname aan cultuur en de creatie van cultuur in de lidstaten en in Europa kan worden verder gezet. Het gaat over wat ons erfgoed is, hoe we kunnen blijven creëren, hoe we kunnen tonen wat we zijn. Eigenlijk gaat het over de Europese identiteit en de Europese cultuur. Dat is belangrijk omdat Europa ook voor een groot stuk gebouwd is op wat onze identiteit is, wat ons bindt en wat de cultuur is die we samen gemaakt hebben. Dat is het traject dat er in de afgelopen 20 jaar voor gezorgd heeft dat Europa binnenland is geworden. Het betekent ook dat we onze culturele ondernemingen klaar moeten maken voor concurrentie met de internationale platforms, zoals we bijvoorbeeld in de sector van de filmdistributie de opkomst van de Koreaanse series, van Bollywood, etc. hebben. En dit zonder dat we met de hakken in het zand gaan staan. Concurrentie begint altijd als je de andere partner goed kent. In dat opzicht is het misschien een idee om het mechanisme van broeder- of zustersteden toe te passen op cultuur. Dat kan een belangrijke factor zijn om onze sector te versterken. Europa kan dat eigenlijk faciliteren.

Er zal aandacht moeten zijn voor de specifieke arbeidsmarktsituaties. Ik vind het jammer dat ik er altijd ‘specifiek’ moet bijzeggen, omdat ik eigenlijk geloof dat wat wij in de cultuursector meemaken: het freelance werk dat een heel grote vlucht heeft genomen (jammer genoeg ook door het invoeren van het kunstenaarsstatuut en door de veranderde houding ten opzichte van de directe tewerkstelling van medewerkers in de sector) is eigenlijk de voorbode geweest van wat we op Europees niveau zien met de “freelancing” van arbeid. Je kan er de hakken in het zand voor zetten of je kan kijken van wat is er nu eigenlijk gebeurd? Je ziet het ontstaan van de “prosument”: de consument die producent geworden is. Ik verkoop iets op Ebay, ik verhuur op airbnb, etc. Het zijn allemaal ontwikkelingen naar het nieuwe werken. Je vindt de kiemen daarvan, soms ook de kwalijke gevolgen daarvan in de creatieve culturele sector en het heeft al geleid tot prikkelbaarheid. Europa is daar wel mee bezig, maar moet ervan leren.

Ik wil ook een lans breken voor onze jongeren. Wij hebben de afgelopen 20 jaar vrij in Europa kunnen reizen en we hebben heel veel kunnen ontdekken. Er is voor ons meer mogelijk geweest dan voor onze ouders. We hebben veel kunnen doen. Maar nu zijn er een pak uitdagingen vanuit dat Europese niveau waardoor dat reizen en ontdekken niet meer zou kunnen: het wordt afgeraden om veel te reizen, want dat is slecht voor het klimaat, we moeten duurzamer gaan reizen en dat is allemaal duurder en als je jonger bent, beschik je niet over veel geld. Ik vind de klimaatdoelstellingen belangrijk, maar ik hoop dat de regelgeving onze jongeren niet nog meer

van hun vrijheid gaat afnemen, zoals we nu al heel hard door corona hebben gemerkt. Dat moet een aandachtspunt zijn voor een culturele sector en voor politiek in het algemeen. Europa is groot genoeg om daar het verschil te maken. Om na te denken over dit soort maatschappelijke vraagstukken en hoe je die kan oplossen, geloof ik absoluut in het partnership tussen creatieve en culturele organisaties, tussen creatievelingen en academici, en van de inbreng van technologie. Betrek onze sector in dit debat op alle beleidsniveaus en dus ook op de Europese schaal. We kunnen op de Europese schaal de grootste impact realiseren.

(Jan Buysse: Een oproep dat de rol van cultuur ook zit in Europese identiteit. Een duidelijke oproep om niet de hakken in het zand te zetten in het licht van heel wat tendensen en ontwikkelingen. De EU moet, bijvoorbeeld wat toegang tot platformen betreft of het nieuwe werken, meer faciliterend kunnen optreden voor de vele actoren binnen de cultuursector. Een pleidooi om onze jongeren niet nog meer in hun vrijheid te beperken naar de toekomst toe, Europa is groot genoeg om dat niet te hoeven doen. En het belang van partnerschappen met en betrokkenheid van de culturele sector.)

De heer Maarten Libeer (Adviseur Internationaal Ondernemen bij Voka)

Vanuit Voka verwachten we dat de Europese Unie samen met haar lidstaten inzet op een gedeelde en gezonde economische groei. Dat ligt helemaal in lijn met het economisch relanceplan van Voka “Samen groeien”. Het is gebaseerd op drie grote groeidomeinen: duurzame groei (waar Europa een belangrijke rol speelt – het “Fit for 55”-pakket en de duurzame transitie), gezonde groei (de coronacrisis heeft aangetoond dat gezondheidscrisissen niet aan grenzen stoppen) en digitale groei (waarin de nieuwe grenzeloosheid van belang is).

Aan het plan zijn 5 concrete hefboomen verbonden en ik zal twee specifieke hefboomen toelichten. Ten eerste het aspect van een “Open Vlaanderen” als hefboom voor een gezonde en gedeelde groei en ten tweede “het creëren van innovatieve en competitieve bedrijven”.

Aan “Open Vlaanderen” zijn voor ons twee grote facetten verbonden: ten eerste de interne markt (voor ondernemingen van extreem belangrijk) en dat gaat over de vier vrijheden: vrij verkeer van kapitaal, goederen, diensten en personen. Hierdoor kan intra-EU vlot geëxporteerd worden. Ook de ‘uniformisering’ van bepaalde regels is belangrijk zodat als je bijvoorbeeld exporteert naar Frankrijk je daar niet aan andere regels moet voldoen. Daarin ligt een grote meerwaarde: de Brexit heeft duidelijk aangetoond dat als je vertrekt uit de interne markt er wel wat problemen komen. Er is een risico op langere termijn met de Brexit wanneer de Britten met andere standaarden gaan werken, dan wordt het ook moeilijker om effectief te exporteren naar het Verenigd Koninkrijk. Dat is het aspect van de interne markt. Er was vorige week een studie van het Nederlands Centraal Planbureau waarin de handelsvoordelen binnen de EU werden bekeken voor verschillende lidstaten en voor Nederland in het bijzonder. België werd in die studie ook vermeld. Er werd een vergelijking gemaakt tussen het scenario dat we op dit moment hebben met de interne markt en een baseline scenario waarbij lidstaten met elkaar zouden handel drijven op basis van wereldorganisaties regels. Er werd aangetoond dat er voor België een handelsvoordeel is van 4,3% (het beste van alle stichtende lidstaten van de Europese Unie).

Dat is zeer significant voor onze economie en dus daarom het belang van de interne markt. Daarom kijken we naar Europa voor een actualisering van de interne markt op zowel douane- als Schengenvlak, maar ook voor het uitdiepen en moderniseren van die interne markt. Er zijn regels die een update nodig hebben in het licht van digitale en groene transitie en ook in het licht van nieuwe ontwikkeling op economisch vlak.

Een tweede aspect van die “Open Vlaanderen” hefboom is het handelsaspect. Handel is ook voor Vlaanderen van heel groot belang (in de exportcijfers van België zien we dat Vlaanderen daar gemakkelijk het leeuwendeel (75% tot 80%) voor zijn rekening neemt). Zowel voor goederen als voor diensten is het van groot belang om opnieuw toegang te krijgen tot markten die we zonder de EU niet zouden hebben voor onze ondernemingen. Het is belangrijk om aan de tafel te zitten als één Europees handelsblok in plaats van als afzonderlijke lidstaat. De EU moet blijven inzetten op handelsakkoorden, zoals Mercosur en de gevolgen van de Brexit niet vergeten. Er zijn in het handelsbeleid een aantal nieuwe ontwikkelingen die interessant zijn, zoals het ontwikkelen van het nieuwe anti-dwanginstrument van de Europese Unie (ontwikkeld in het kader van de problemen tussen Litouwen en China).

De tweede hefboom gaat specifiek over innovatieve en competitieve bedrijven. We merken bij Voka (ik ben adviseur internationaal ondernemen) dat thema's die misschien niet rechtstreeks met internationaal ondernemen te maken hebben ook een impact hebben op internationaal ondernemen. De digitale agenda en de klimaatagenda hebben bijvoorbeeld een grote invloed op ondernemingen en op internationaal ondernemen. We gaan ons meer inschrijven in die “twin-transition” en van daaruit kijken we ook voor een aantal zaken naar Europa. We moeten goede en werkzame kaders hebben en de digitale agenda moet ook aandacht hebben voor sales en startups en voldoende financiering voorzien voor bedrijven die nog niet helemaal ingezet hebben op de digitale transitie. Ten tweede denk ik dat de duurzame transitie ook neer komt op een echte infrastructuurwending. Om een koolstofarme infrastructuur te implementeren in Vlaanderen is er ook een Europees kader nodig.

Misschien om te eindigen opmerken dat het belangrijk is dat we gaan voor een realistisch Europa en strategische economie speelt daar een rol in, maar zeker ook politiek. We merken dat de stijgende gasprijzen door onder meer de crisis in Oekraïne een zeer zware impact hebben op onze bedrijven. De impact van de energiefactuur is enorm, vandaar gezonde gedeelde groei met een realistisch Europa dat in kaders staat.

(Jan Buysse: het belang van (en dat is ook bij andere sprekers al aan bod gekomen) vrij verkeer is heel belangrijk voor Vlaanderen en dat Europees niveau zijn een aantal updates van regels nodig. We zijn er nog niet helemaal met de vrije markt. Het is een belangrijk goed op Europees niveau dat nog niet helemaal verwezenlijkt is en dat vooral ook moet gewaarborgd worden. Naast de interne markt is ook de Europese handel en de buitenlandse handel belangrijk. In het kader van ‘twin-transition’ is er duidelijk de verwachting bij Voka en bij de Vlaamse ondernemingen dat vanuit de EU een kader geschapen wordt. Ik denk ook aan het level playing field, wat reeds werd aangehaald. Ook rond energie moet de EU een kader scheppen.)

Prof. Dirk De Bièvre (Professor en voorzitter Departement Politieke Wetenschappen van de Universiteit Antwerpen)

Hier wordt heel duidelijk dat de vier vrijheden van de Europese Unie, de vier doelstellingen van de Europese Unie, nog helemaal niet bereikt zijn. Dat is een blijvende opdracht en is helemaal nog niet verworven. We hoorden bij de cultuursector en de social-profitsector, maar ook bij de werkgeversorganisaties die hier hun bijdrage hebben geleverd, heel duidelijk dat de mobiliteit van cultuurwerkers, werknemers, studenten en jongeren nog niet werkt zoals het hoort. Op dit ogenblik hebben we een beleid gehad binnen de Europese Unie dat coördinerend is geweest: we zullen eens kijken dat de regeltjes die jullie in Litouwen, Duitsland en België hanteren voor de mobiliteit van jullie studenten en jullie cultuurwerkers een klein beetje op elkaar afgestemd zijn. Dat is pure coördinatie en dat is een ander politiek mechanisme dan werkelijke samenwerking. We moeten deze burgerrechten sowieso geven zonder dat je bijvoorbeeld als Erasmusstudent nog eens van een loketje naar een ander loketje moet lopen. Ik ga het een beetje personaliseren: mijn kinderen zitten nu in Zweden en Freiburg, ze hebben een dubbele nationaliteit, denk je dat dat gemakkelijker wordt? Neen hoor, dat helpt allemaal niet, ze hebben de Duitse en Belgische nationaliteit, maar het blijft één gedoe. En dat is zo voor de cultuurwerkers, voor de werknemers en voor de algemene personenmobiliteit.

Ik denk dat er hier een push mag komen vanuit een parlementaire vertegenwoordiging zoals dit huis en ik denk dat hier transversaal mag gedacht worden. Geen specifieke maatregelen per sector want dan krijg je heel snel een juridische detailregelgeving (bijvoorbeeld over een bepaald obstakel voor cultuurwerkers die eens drie maanden op visite moeten gaan in de opera van Frankfurt om daar een productie te organiseren, maar die gelden dan alleen maar voor die drie maanden). Dat soort beleid is zeer contraproductief! Er moet hier een grotere worp komen. Ik spreek hier nu als burger en als politicoloog: het micromanagement van dat coördineren is aan zijn grenzen gestoten. Er moet nu durf komen en ik denk dat dat ook kan. Het Europees Parlement begint dit ook in te zien. De geesten zijn gerijpt. De Europese Commissie en het Europees Parlement beschikken nu over een “window of opportunity”, een venster van opportuniteiten, dat kan gebruikt worden. Dus niet zo van die particuliere maatregeltjes, dat is volgens mij een doodlopend straatje.

Het tweede element dat naar voor komt is de interne consolidatie van de interne markt en de introductie en verhoging van standaarden in het gebied van gezondheid, in de landbouwsector, in de gezondheidssector, in de dierenwelzijnssector, in de menselijke gezondheidssector, etc. Maar ook van sociale beschermingsstandaarden en productiestandaarden: als die omhoog gaan, dan stijgt ook de maatschappelijke vraag. De Chinezen, de Australiërs, de Canadezen, de Vietnamezen, enz. moeten dan ook bepaalde minimumstandaarden aanvaarden en implementeren. Het is belangrijk dat we inzien dat hier ook een kans ligt voor het Europees Parlement. De tijd is voorbij dat er werd gezegd dat handelsakkoorden enkel over vrije handel gaan en niet over die andere regels. Vroeger zei men: “het is pech dat ze andere standaarden hebben, dat is juist het comparatieve voordeel”. Die tijden zijn voorbij omdat er nu een maatschappelijke vraag voor respect voor onze degelijke standaarden is en men vraagt dat deze ook geëxporteerd worden. Hier ligt een kans. Waarom ligt daar een kans? Omdat de burgers van Europa naar een “coherenter” buitenlands beleid van de Europese Unie vragen. Dus is het logisch dat dit goed wordt bekeken (niet als een soort “oei dat is erg nu”). De vrije handel moet

worden afgewogen tegen onze hogere standaarden wanneer goederen binnen komen en diensten worden aangeboden. In de onderhandelingen zijn onze standaarden nu een conditie geworden. Hier ligt een kans voor het buitenlands beleid van de Europese Unie en de verwachtingen van de burgers zijn zeer groot. Misschien zelfs wat idealistisch, misschien verwachten we te veel, maar we zijn de Rubicon overgestoken, we gaan niet teruggaan. Ook in handelsmiddelen en bij diplomaten is het besef nu doorgedrongen dat we dit gaan doen. We gaan eisen in onderhandelingen over vrijhandelsakkoorden met China dat zij ons niet zitten te ondermijnen met verschrikkelijk vervuilende staalindustrie die onze staalindustrie onderuithaalt. We willen een level playing field en dat zal doorgezet moeten worden. Dit zit in de pijp en zal er komen. Het is een kans om tot coherentie in het buitenlands beleid te komen en het zal bijdragen tot identiteitsvorming van Europa als federaal optredende wereldactor. Daar is veel maatschappelijke steun voor.

(Jan Buysse: de duidelijke vaststelling dat Europees samenwerken meer is dan puur Europees coördineren en een duidelijke oproep om die vier vrijheden, die nog niet bereikt zijn, om daar een zekere push ook vanuit Vlaanderen te doen. De vaststelling van de kans die er is in het kader van handelsakkoorden om Europese standaarden te exporteren naar het buitenland.)

Prof. Steven Van Hecke (Hoofddocent Europese en vergelijkende politiek aan de KU Leuven)

Ik ben het zeker eens dat we moeten leren, want dat is het eigenlijk, in Europa om handel ook in te zetten als een instrument van buitenlands beleid. De Europese Commissie is die bocht stilaan aan het maken. Dat brengt Vlaanderen in een ongemakkelijke positie, want wij zaten altijd op de lijn van de Commissie die stipuleerde dat vrije handel sowieso goed is. Het is in Vlaanderen tijd om ook van dat paradigma af te stappen en goed na te denken onder welke voorwaarden vrije handel voor ons interessant is. Of we in sommige domeinen niet eerder een comparatief nadeel dan een comparatief voordeel ondergaan door zuiver vrije handel. Dat is een heel belangrijke strategische oefening die hier en daar begint op te duiken. Ik zal er geen namen of organisaties op kleven, maar soms denk ik dat we op een aantal domeinen in deze discussie wat achter lopen. Het is heel belangrijk om de oefening te maken en dan niet, zoals tot nu, naïef te geloven in de vrije handel, zeker omdat we ondertussen weten dat de andere partners ook een andere agenda hebben. Het is niet zo dat de Chinezen en anderen in een soort “multi-globale wereld” gaan stappen waar we allemaal eeuwige wereldvrede gaan aan overhouden. Ondertussen weten we dat dat niet zo is en moeten we ‘your act together’ brengen en die naïveteit stilaan laten varen. Het is een werk dat wellicht nooit af is want die vier vrijheden en die interne markt zijn inderdaad niet voltooid. Ze zullen ook nooit voltooid zijn omdat er altijd nieuwe uitdagingen en nieuwe sectoren zijn. Wie sprak er 20 jaar geleden over digitalisering? Het feit dat die digitalisering opkomt, werpt altijd weer barrières op die dan weer op hun beurt moeten weggewerkt worden. Over 10 à 20 jaar spreken we over andere sectoren, dus dat betekent dat Vlaanderen altijd alert moet blijven als er zich nieuwe ontwikkelingen voordoen. Als we in allerlei sectoren een belangrijke speler willen zijn, dan moeten we ervoor zorgen dat we geen nadeel ondergaan door het feit dat de interne markt daarvoor nog niet voltooid is. Het wijst op een zekere kwetsbaarheid van Vlaanderen als open economie. We zouden er beter aan doen om dat openlijker te communiceren. We zien allemaal dat de Ieren

kwetsbaar zijn in de Brexit, we zien dat Polen, Litouwen kwetsbaar zijn ten aanzien van Wit-Rusland en Rusland, en ook wij hebben onze kwetsbaarheid. Onze kwetsbaarheid ligt in de eerste plaats in de interne markt waar we zo afhankelijk van zijn als een open economie. Dat besef is zeer belangrijk om te weten waar we echt voor moeten strijden: dat Europa daar voor een enorme bescherming zorgt. De burgers liggen daar minder wakker van, de burgers liggen meer wakker van sociale bescherming, dat is wat zij vragen, evenals een krachtadig buitenlands beleid.

(Jan Buysse: De vrije handel vanuit de EU en ook vanuit Vlaanderen moeten we meer gebruiken als een instrument van buitenlands beleid, zoals ook andere supermachten dat doen. De vaststelling dat de interne markt nooit, maar dan ook nooit, verworven zal zijn en dat dat ons als Vlaanderen kwetsbaar maakt. Dat we ons daar bewust van moeten zijn en dat we dat ook zo moeten uitspreken, dat we dat moeten benoemen en weten, tegelijkertijd ook de vaststelling dat burgers vooral wakker zullen liggen van sociale bescherming.)

Mevrouw Ingrid Lieten (directeur van VERSO)

Ik zou willen verder bouwen op het voorgaande en nog twee dingen in het debat willen inbrengen. Het vrije handelsbeleid en ook de vraag naar een gereguleerde markt en een level playing field zijn belangrijk! Ik vind het ook tijd dat de sociale pijler daarin veel duidelijker een plek krijgt, want tot nu toe wordt die sociale pijler stiefmoederlijk behandeld in Europa.

Het is zo van: “ja voor de goede orde en de goede schijn moeten we daar iets rond doen”, maar het is tot nu toe nog geen onderdeel van het verhaal en als je naar een level playing field wilt, dan moet je dat daar ook in meenemen. Zeker en vast als het gaat over arbeidsmarkt en over alle rechten van burgers die we graag willen waarderen en die worden ondermijnd als je die vrije handel gewoon verder los laat zonder regulering. Ik denk dat op een veel prominenter plaats moet komen en niet alleen voor de maatschappelijke doelstellingen die we daarmee kunnen bereiken, maar ook om dat level playing field en de vrije handel te ondersteunen.

Het tweede dat ik nog zou willen inbrengen is dat wij vanuit Vlaanderen zeker ook mee moeten kijken naar Europa om de strijd aan te gaan voor zaken waarvoor we als Vlaanderen te klein zijn. Het is de basis van het Verdrag van Rome, namelijk de monopolievorming tegen te gaan die vandaag heel veel impact heeft in onze levens. Ik denk dan in de eerste plaats aan BIG TECH. De TECH-bedrijven, en zeker voor die grote TECH-bedrijven, die over budgetten beschikken die groter zijn dan de budgetten van overheden, en die op dat gebied een enorme actor zijn in de economie en ook in de politiek. Ik hoop dat de EU zich in het menselijk leven, de financiële wereld, de distributiewereld, nog veel krachtiger zal gaan moeien. Dat de EU veel sterker gaat inwerken op dit gebied, want ik denk dat alleen Europa, op dit moment, daar een verschil kan maken.

(Jan Buysse: Belangrijke aanvulling om in het kader van de level playing field ook de Europese sociale pijler de plek te geven die hij verdient en tegelijkertijd ook een oproep aan Europa en met name aan de Europese Commissie om de strijd tegen monopolies niet op te geven maar nog te intensifiëren. Bijvoorbeeld tegen de monopolies van de grote TECH-bedrijven.)

De heer Axel Buyse (diplomatiek vertegenwoordiger van Vlaanderen bij de EU)

Ik ben akkoord met een sterker buitenlands beleid dat gebruikt maakt van de handelscomponent. Maar een sterker buitenlands beleid heeft ook andere consequenties: ik denk dat veel van onze mensen wakker worden uit hun lange winterslaap waarin wij als Vlamingen en Belgen geloofd

hebben: dat oorlog iets was voor in verre tropische gebieden. Ik herinner mij nog dat toen ik als journalist werkzaam was het een schok betekende voor vele mensen in mijn dorp (als ik na de mis met mijn vader op café ging in mijn dorp in het diepe West-Vlaanderen) dat een echte heuse snijdende oorlog in Joegoslavië bezig was. Dat besef is daarna weer weggeëbd, maar nu komt het er weer aan. Ik denk dat er een heel belangrijk en heel terecht verlangen is van onze mensen naar veiligheid. Dat is iets wat Europa op een meer serieuze wijze moet aanpakken. Dat gebeurt tot nu toe niet. Dit is zogezegd de Commissie van het geopolitieke gebeuren, maar als we geconfronteerd worden met een kanjer van een crisis dan merk je hoe zwak wij op het geopolitiek niveau nog altijd zijn. Ik heb daar ook geen wonderformules voor, ik wil niet zeggen dat men nu onmiddellijk naar een Europees leger moet streven en de NAVO moet laten gaan, want het is duidelijk dat we die NAVO nog een hele tijd nodig zullen hebben, maar tegelijk moet het besef van onze kwetsbaarheid ook op puur militair vlak flink aangescherpt worden.

Jan Buysse: Een duidelijke oproep om niet alleen op het vlak van sociale bescherming en de interne de markt naar een level playing field te streven, maar zeker op het vlak van veiligheid. Dat is heel actueel! Op het vlak van veiligheid zijn er duidelijke verwachtingen vanuit de burger, vanuit gans de EU om daarop actief te zijn, zeker met het gegeven van de kwetsbare geopolitieke situatie waar de EU zich nu bevindt. Dank je wel, ik denk dat we hierbij dit tweede sub-debat kunnen afronden.

6. Panel III: “Rol en positie van een deelstaat als Vlaanderen binnen de EU”

De heer Jan Buysse – directeur Vlaams-Europees Verbindingsagentschap

We zijn ondertussen toegekomen aan ons laatste paneldebat, waarin we ons zullen buigen over de rol en positie van Vlaanderen als deelstaat binnen de EU. Of Vlamingen en Vlaamse actoren zich al dan niet betrokken voelen bij de EU is uiteraard ook sterk gerelateerd aan de mate van betrokkenheid van onze Vlaamse beleidsmakers (in regering, parlement, administratie en diplomatie) bij het EU-besluitvormingsproces. Ik herinner en ik herhaal nog even uit dankbaarheid aan ons digitaal publiek, dat heel interactief is, dat het nog steeds mogelijk is om uw vragen en opmerkingen mee te geven. Ik ben niet in staat om ze allemaal te behandelen en hier te bespreken, maar geen nood: alles zal meegenomen worden in het verslag zelf, dus hou je vooral niet in en wees zo interactief mogelijk. Alvast bedankt daarvoor.

Onze sprekers in dit debat zijn Ingrid Lieten, Jan de Keyser, Maarten Libeer, Pieter Verhelst en Axel Buyse, die ervaringsdeskundige is in dit deel van het debat. En de eerste vragen die ik hen graag voorleg is: Achten jullie Vlaanderen als deelstaat optimaal vertegenwoordigd en betrokken bij de EU-besluitvorming? Kan dat nog beter? Hoe kan de Vlaamse Regering of Vlaams Parlement de EU-belangen nog beter behartigen?

Mevrouw Ingrid Lieten (directeur van VERSO)

Ik vind het heel moeilijk om daarop te antwoorden omdat het voor ons niet altijd heel duidelijk en transparant is welke rol Vlaanderen juist speelt. De standpunten die door de lidstaten ingenomen worden, hoe dat die bepaald worden en welke standpunten er uiteindelijk

ingenomen worden is voor een burger en ook voor een organisatie als Verso niet altijd goed te achterhalen. Op dat gebied is transparantie, openheid en democratisch debat nodig! Het is altijd een politieke keuze om u actief in een bepaald debat te mengen of een passieve houding aan te nemen. Men kan zich actief pro-Europees in bepaalde discussies gaan organiseren of men kan zeggen: “ik laat deze kelk aan mij voorbijgaan”. Op zich is dat ook een belangrijke keuze: - actief participeren aan een aantal doelstellingen van Europa of - een passieve houding aannemen. Het is voor mij niet altijd duidelijk in welke dossiers men juist wat doet. Ik zoek naar middelen en instrumenten om als burgers of als middenveldorganisaties het besluitvormingsproces beter op te volgen, (ook informatiedoorstroming is hierin belangrijk) - kunnen we dat en van wie kunnen we dat leren?

(Jan Buysse: Een duidelijke oproep om meer openheid over de standpunten van België en Vlaanderen)

De heer Jan de Keyser (burgemeester van Oostkamp en vertegenwoordiger VVSG)

Ik ben volledig akkoord met wat mevrouw Ingrid Lieten van VERSO juist gezegd heeft. Ik zit zelf een beetje te zwemmen in het moeras: wie juist wat allemaal doet. Ik hoor dat ook van collega's: er is Eurotowers, er is Eurocities, er is SERM, er is ECOSOC en er is ook nog het Comités van de Regio's en natuurlijk mogen we Vleva, niet te vergeten. Als je aan mij nu in een examen zou vragen wie juist wat doet en waarom dan is de kans reëel dat ik niet geslaagd zal zijn. Ik ben daar niet fier op, maar ik durf ook te kijken naar de andere kant van het spectrum en dan daag ik hen uit om wat overzichtelijker te zijn. Ik denk dat ik niet alleen mag spreken voor de gemeente Oostkamp en dat ik kan spreken voor heel veel lokale steden en gemeenten. Dat doet geen afbreuk aan de inspanningen die de mensen in de verschillende fora doen, want ik ben er wel van overtuigd dat die hard werken. Het is voor mij wat moeras, dat is het woord dat ik graag gebruik om het te duiden.

(Jan Buysse: Het is een moeras).

De heer Maarten Libeer (Adviseur Internationaal Ondernemen bij Voka)

De kwestie van de rol van Vlaanderen in de EU is heel belangrijk (kijk maar naar de exportcijfers). Vlaanderen gedijt heel erg goed in de Europese economie, we liggen dan ook midden in Europa en Brussel is natuurlijk ook dichtbij. En er is het feit dat buitenland meer en meer binnenland wordt. Ik denk dat Europa zeer belangrijk is voor Vlaanderen en vice versa is dat ook het geval, het is dan ook mijn inschatting dat we effectief, zoals de twee vorige sprekers zeggen, moeten kijken om actief te durven denken en deelnemen aan het Europese debat. We moeten op dat vlak actief aanvaarden en effectief wegen op de Europese besluitvorming, zoals ik eerder poneerde. Wegen doen we voor een stuk via de Vlaamse vertegenwoordiging. We moeten als stakeholders meer en meer proberen te wegen op het Europese debat. De rol van de regio's is interessant om toe te lichten: Europa spreekt altijd over de kloof tussen burger en politiek. Ik vind dat een regio zoals Vlaanderen, een deelstaat, een beter geplaatst beleidsniveau is om ook die Europese regelgeving naar de burger te brengen. Het is zeker zo dat de Vlaamse Regering, het Vlaams Parlement, Vleva en alle stakeholders een 'best practice' zijn van hoe je effectief heel laagdrempelig en toch heel geëngageerd dat Europees beleid bij de burger en bij de stakeholders kunt brengen.

Vlaanderen moet zijn rol zeer actief opnemen en zeker ook tijdens het Europees voorzitterschap dat eraan zit te komen in 2024. Vlaanderen moet tonen dat het effectief een topregio is en we moeten Vlaanderen op de kaart zetten qua innovatie, R&D, digitalisering, duurzaamheid maar ook om te wijzen op een paar obstakels waar we tegen botsen door de Europese regelgeving. Ik denk bijvoorbeeld aan de stikstofproblematiek die zijn oorsprong vindt in de vogel- en habitatrichtlijn en waar we vele problemen mee hebben. Het voorzitterschap is ook een kans om bepaalde zaken proactief op de Europese agenda te zetten. Ik pleit ervoor om daar ook de stakeholders bij te betrekken, wij gaan als Voka een Europees memorandum opstellen zowel voor de verkiezingen als voor het voorzitterschap. Ik pleit voor meer betrokkenheid.

(Jan Buysse: Een pleidooi voor actieve deelname, actief durven denken en deelnemen, zowel langs overheidszijde als aan de kant van de stakeholders, ook meer proberen te wegen, een belangrijke oproep die we vanuit Vleba graag ondersteunen, zeker naar Vlaams Parlement en Vlaamse Regering die eigenlijk wel een best practice uitoefenen wat dat betreft, en alle lof aan hen om stakeholders en lokale overheden zo structureel te betrekken. Natuurlijk kan alles nog beter en misschien kan het voorzitterschap daar ook een momentum in zijn naar agendazetting en naar betrokkenheid van stakeholders.)

De heer Pieter Verhelst (lid van het hoofdbestuur bij Boerenbond)

Ik heb het voorrecht de voorbije 10 à 15 jaar de machinerie van besluitvorming op Europees niveau vanuit alle hoeken van de kamer te hebben gezien. In alle globaliteit en techniciteit, van het grote geheel tot de kleine details is het inderdaad nogal wat om dat in de vingers te krijgen en te zien hoe het juist marcheert. Los van de techniciteit (daar zijn technici voor), denk ik dat op het einde van de rit het resultaat is dat telt: of we invloed hebben en dan zijn er toch een paar dingen die mij zijn opgevallen in die voorbije periode.

We moeten ons positioneren als België (voor de EU telt de lidstaat) en komen omwille van onze staatsstructuur en door de verschillende visies over hoe we vooruit moeten, steeds meer in situaties waarin we ons moeten onthouden omdat we intern niet meer gecoördineerd geraken en dat zijn absoluut situaties die we moeten vermijden.

Wie in het debat wil staan moet een standpunt hebben, iets kunnen inbrengen en met een onthouding staan we aan de kant en hebben we zeker niets meer te zeggen, dat is absoluut iets wat we moeten vermijden. Eén punt om dat te kunnen doen is eigenlijk om niet de discussie aan te vatten met ja of neen, maar een discussie aan te vatten met wat is “our stake” in dit verhaal. We moeten eigenlijk vooral vertrekken vanuit wat onze Vlaamse specificiteiten zijn die we zeker in het debat moeten inbrengen. In het verleden was binnen de landbouwlobby een groot debat over het afschaffen van de quota ja of neen, en daar konden we vanuit Vlaanderen en Wallonië niet tussenuit, we geraakten er niet uit dus we moesten ons onthouden in het debat. Vanuit een kleine specificiteit en een kleine technische eigenheid hebben we toch iets kunnen binnenhalen waar de rest niet van wakker lag, maar die voor ons toch een wereld van verschil heeft gemaakt. Het is belangrijk om vanuit die Vlaamse eigenheid, die Vlaamse specificiteit heel duidelijk in de discussie te gaan en inbrengen te doen. De grote opportuniteitsvragen moeten we misschien wat links laten liggen, want het is in die kleine specificiteit dat we vaak wel nog het verschil kunnen maken. In dat debat, en het is hier ook voor een stukje gezegd, positioneren we ons iets te vaak als: “zie eens Vlaanderen, een grote economische exportatie in het kloppende hart van Europa” - u refereerde er ook naar - maar we moeten ook onze zwaktes of als we het iets eufemistischer willen zeggen onze eigenheid, onze specificiteit benoemen. Onze “specificiteiten” durven in het debat te brengen: onze stedelijkheid en alles “what comes with it” - met alle voordelen die eraan verbonden zijn maar ook heel nadrukkelijk

alle nadelen die eraan verbonden zijn. We moeten dit zeker doen als het gaat over transitie op vlak van duurzaamheid, specifiek voor landbouw in een stedelijke context. Het gaat over ondernemen in een stedelijke context met iedereen die met de neus op je activiteit zit te kijken. In het verre Poolse binnenland spelen die problematieken veel minder waardoor het daar iets gemakkelijker is om Europese doelstellingen te halen dan dat het voor ons is. Zo'n dingen moeten we uitdrukkelijk in beeld brengen. We zijn trots een kleine productieve regio te zijn in het kloppend hart van Europa, maar het is ook onze kwetsbaarheid - de toegang tot de interne markt maakt ons of kraakt ons. We hebben het gezien met de covid-pandemie hoe het protectionisme zelfs in die eengemaakte Europese markt overnacht binnen kwam geslopen en het heeft ons heel hard geraakt. Hoe het opportunistisch gedrag van sommige lidstaten ons keihard heeft geraakt. Het is specifiek voor landbouw en voedingsproducten dat al maar meer chauvinistische reflexen met oorsprongsetikettering opduiken, maar als wij met een Belgisch of Vlaams vlagje moeten gaan liggen in een Franse supermarkt, dan weet ik wie wint en het zullen wij niet zijn. Dat zijn dingen die heel nadrukkelijk in het Europese verhaal sluipen omdat er nu eenmaal meer grote regio's, die netto-importeurs zijn, dan kleine regio's zijn die netto-exporteurs zijn. We moeten ons daar heel sterk van bewust zijn en dat is niet onze sterkte. Economisch staan we sterk, maar politiek in het Europese debat is het absoluut onze zwakte en we moeten ons daar heel goed van bewust zijn. Ik sluit aan bij wat Maarten als voorbeeld aanhaalde over de stikstofproblematiek: Europa vertaalt zich in het Vlaamse debat heel vaak 20 jaar na datum -de vogel- en habitatrichtlijn is van de jaren '70 en het is natuurlijk logisch dat we de biodiversiteit beschermen, dat we bossen en natuurgebieden gaan afbakenen. We zijn daarmee akkoord en we hebben alles vlotjes ingekleurd tot we 40 jaar verder zijn en dan blijkt dat er een probleem van stikstof in de nabijheid van die natuurgebieden. De reflexen om hoe daar mee om te gaan en vrijheidsgraden in te bouwen in het systeem, die hadden we 40 jaar geleden moeten hebben. Die vrijheidsgraden hebben we toen niet ingebouwd en daar moeten we ons van bewust zijn. We zitten vaak met het debat veel te veel op het einde van de rit in de techniciteit, de Vlaamse implementatie, en we moeten veel vroeger (in een 'early stage') de Vlaamse eigenheid, zelfs in die grote discussies, mee gaan inbouwen zodanig dat het voor ons haalbaar, betaalbaar en werkbaar blijft. Dit zijn een paar elementen vanuit 10 à 15 jaar ervaring in het beïnvloeden van Europa vanuit Vlaanderen.

(Jan Buysse: een inkijk in 15 jaar Europese ervaring waarin onder andere werd opgemerkt dat het heel belangrijk is dat je een standpunt inneemt en dat je niet aan de kant blijft staan. Om een standpunt in te nemen is het belangrijk om de eigen specificiteit voor ogen te houden en die ook te benoemen, bijvoorbeeld onze stedelijkheid en onze open economie. Die "specificiteit" op Europees niveau is soms onze kwetsbaarheid. In functie daarvan tijdig en heel snel anticiperen op impact die pas veel later zichtbaar kan en zal zijn.)

De heer Axel Buyse (diplomatiek vertegenwoordiger van Vlaanderen bij de EU)

Ik sta natuurlijk voor de wijze waarop Vlaanderen zijn rol te spelen heeft in Europa en we kunnen vertrekken vanuit de Regeringsverklaring. De Regeringsverklaring stelt dat de Europese Unie en het Europees beleid de grote centrale hefboom is voor het buitenlands beleid dat onze deelstaat voert. Europa wordt erkend als een centraal gegeven in de Regeringsverklaring en het is daaruit dat we vertrekken. Ik zal je heel kort proberen te schetsen hoe we dat doen en om mijn betoog een beetje te ordenen zal ik vertrekken vanuit een sterke zwakte analyse, heel vereenvoudigd natuurlijk maar toch hoop ik dat ik daarmee voldoende duidelijk kan stellen hoe we werkzaam zijn. Om te beginnen **de sterktes**: het is onvoldoende geweten dat Vlaanderen als deelstaat, als regio toch wel een heel sterke positie inneemt. Als je

de positie vergelijkt, vooral institutioneel, (de manier waarop wij kunnen wegen op het Europees beleid) met de wijze waarop een reus onder de regio's als Noordrijn-Westfalen, een sterke Duitse deelstaat, moet werken, dan moet ik zeggen dat wij een veel sterkere positie hebben dan die Duitse deelstaat. Dat heeft te maken met de wijze waarop het Belgisch buitenlands beleid is georganiseerd: het feit dat elk onderdeel van de Belgische Staat volledig verantwoordelijk is voor het buitenlands beleid voor alles waarvoor het ook intern binnen België verantwoordelijk is. Alle materies waarvoor Vlaanderen verantwoordelijk is intern, (onderwijs, cultuur, economie, ..) daarvoor hebben we niet alleen de bevoegdheden maar ook de volle verantwoordelijkheid om dat internationaal en dus ook in Europees verband uit te werken. We doen dat in de praktijk dankzij de aandacht die de opeenvolgende Vlaamse Regeringen voor dit gegeven hebben gehad en door integraal aanwezig te zijn als Vlaamse Vertegenwoordiging binnen de Belgische Permanente Vertegenwoordiging bij de Europese Unie. De Permanente Vertegenwoordiging is een ander woord voor de Belgische ambassade bij de Europese instellingen. Binnen die Belgische Permanente Vertegenwoordiging, hier een paar straten verder in de Belliardstraat, heb je een sterke federale component, maar zijn ook de deelstaten aanwezig en zeker Vlaanderen. Vlaanderen is daar veruit de best vertegenwoordigde, zowel kwantitatief als kwalitatief. Ik sta voor de kwaliteit van de ruim 20 attachés die we daar hebben en die attachés zijn mensen die gedetacheerd worden vanuit alle geledingen, alle departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid. Wij zijn daar op volle sterkte aanwezig en we kunnen op die manier eigenlijk het grootste gedeelte van wat er op Europees vlak gebeurt en verschuift opvolgen en voor een stuk proberen te beïnvloeden. Een deel van die attachés zit bijvoorbeeld in de raadswerkgroepen, dat is een belangrijk onderdeel van de besluitvorming op Europees vlak voor wat de lidstaten betreft, voor onze materies zitten daar onze mensen, Vlaamse ambtenaren die dus rechtstreeks de werkzaamheden van de Europese instellingen, maar vooral dan van de Raad van de Europese Unie, de vertegenwoordiging van de lidstaten kunnen helpen bepalen. Dat kunnen we natuurlijk niet op ons eentje, België is een eigenaardig beestje natuurlijk, we moeten dat doen voortdurend in dialoog met de andere deelstaten en met de federale overheden. Dat gaat niet altijd makkelijk, dat gaat vaak eerder moeilijk maar dat is de taak waar wij voor staan en waar we dag na dag proberen aan te werken. Andere attachés zitten niet in werkgroepen maar kunnen toch de werkzaamheden van wat er federaal gebeurt nauwgezet opvolgen. Ik zou bijna zeggen in de gaten houden maar dat klinkt wat negatief, opvolgen is constructiever denk ik. Je kunt dus zeggen dat alles bij elkaar, de manier waarop wij vertegenwoordigd zijn binnen de Belgische structuren een veruitwendiging is vanuit een behoorlijk grote ambitie van de opeenvolgende Vlaamse Regeringen. De Vlaamse overheid wil op dat Europees niveau aanwezig zijn en daar maximaal zijn ding doen. Er zijn ook een paar zwakheden aan onze positie, maar we staan bijzonder sterk: ik heb het statuut van een diplomaat en ik kan de ene keer mijn Vlaams petje opzetten en als het beter uitkomt, ga ik mij ook binnen die Europese instellingen als Belgisch diplomaat uiten, het is het resultaat dat telt.

Zwaktes: dat is een beetje eigen aan dat Belgisch bestel, zijn er ook. We werken nog altijd met een afsprakenkader dat dateert uit 1994, dat is ondertussen achterhaald, maar het is op basis van de toestand van '94 dat de bevoegdheden binnen de Permanente Vertegenwoordiging verdeeld zijn. Dat is een handicap, we proberen dat op pragmatische wijze zoveel mogelijk te overstijgen door ook buiten dat institutioneel kader maximaal bij te dragen aan de Belgische resultaten, maar dat botst soms op politieke problemen. Ik geef u één duidelijk voorbeeld om dat te illustreren: toen de Federale regering, de regering De Croo gevormd werd waren er een aantal federale attachés (belangrijke federale attachés) die voor een federaal kabinet gingen werken. Het duurt dan een hele tijd voor die vervangen worden (bijvoorbeeld voor energie en voor mobiliteit). Ik stelde voor in de tussentijd, tot er opnieuw federale mensen zijn, onze zeer competente Vlaamse attachés extra in te schakelen, die waren meteen bereid, en binnen de PV

wordt dat goedgekeurd, maar op federaal kabinetsniveau niet. “Vlaanderen blijf op uw plek” Het nettoresultaat is minder efficiënte werking van de totaliteit - ik vind dat heel dom, maar we houden vol - We houden vol in die zin dat wij natuurlijk opkomen voor onze bevoegdheden en de manier waarop die Europees moeten vertaald worden. We zijn ook maximaal pragmatisch vanuit die beleefde federale loyaliteit en we proberen politieke spelletjes zoveel mogelijk uit de weg te gaan binnen die werkzaamheden. **Bedreigingen:** we worden met bedreigingen geconfronteerd, de beruchte “run on talent”, er zit hier een prachtig voorbeeld van dat gegeven, Maarten Libeer was tot voor een paar dagen mijn attachée financiën en begroting. Maarten Libeer is weggekaapt door Voka (hun volste recht natuurlijk, we corrigeren dat wel), maar het is illustratief voor het feit dat we op dit ogenblik toch wel moeten kijken dat we voldoende talent in huis houden. Ik moet zeggen dat de manier waarop onze attachées financieel vergoed worden op dit moment daar niet echt bij helpt, dus die nabijheid van Brussel een zegen en een vloek. Als Nederland een attachée onderwijs afstuurt naar Brussel, dan wordt die als een echte diplomaat behandeld en vergoed, onze mensen krijgen wat dat betreft nauwelijks iets, een aalmoes bovenop hun normaal loon maar dat is het dan ook, onkostennota’s vergeet het tenzij het via mijn portefeuille kan geregeld worden, dat is een probleem, daar moeten we aandacht voor hebben.

De staatkundige evolutie maakt het inderdaad niet eenvoudig om Belgische compromissen te smeden, heel onze werking is daarop afgestemd, maar je kunt nu eenmaal niet voorbij de constatacie dat de kloof tussen Vlaanderen en de andere deelstaten niet kleiner wordt. Op heel veel vlakken lopen onze belangen uiteen en dat laat zich voelen in de moeilijkheid om tot één Belgisch standpunt te komen, dat is iets waar we aan werken. Ik heb nog een paar maanden te gaan voor ik met pensioen ga en dat is een zaak waar ik nog aan wil werken. Vorige week was ik in Straatsburg en vertegenwoordigde ik minister Weyts op een informele Raad Onderwijs en Cultuur, georganiseerd door het Frans voorzitterschap. Ik heb daar twee aangename dagen doorgebracht maar of ik daar een kiezelsteentje heb kunnen verleggen in de Rhône? Helemaal niet, dat was een maat voor niets. Dat had voor een stuk te maken met de typisch Franse stijl, heel veel formaliteiten, veel motoragenten, ik had voor mezelf twee wagens ter beschikking, dat soort toestanden. Ook de vaagheid van de onderwerpen die besproken werden - iedereen is ondertussen voor verduurzaming en iedereen is voor burgerschap - de manier van debatteren in Europees verband, dat zijn geen debatten, dat zijn monologen die afgestoken worden, in de meeste gevallen afgelezen en dat blaadje papier heet dan een debat. Het heeft ook te maken met de vaagheid van de instructies waarmee ik naar Straatsburg was gestuurd en dat is een gevolg van politieke verschillen maar soms ook het verschil van ambitieniveau van Vlaamse kant en het ambitieniveau van onze Franstalige landgenoten. Dat is een probleem. Een ander probleem, een andere dreiging, is de houding van de Europese Commissie, een belangrijke speler, die centralistische neigingen vertoont. Dat betekent dat wij soms moeten vechten om toegang te krijgen tot ambtenaren van de Europese Commissie. Die ambtenaren zeggen dat ze niet met een deelstaat spreken, dat op Belgisch niveau moet besproken worden. En daar kunnen dan maanden overgaan. Zo was er een tijd geleden een zeer goed geïnspireerde poging van de huidige Vlaamse Regering om iets te doen aan de inbreukdossiers - hoe wij sneller in staat kunnen zijn om een Europese regelgeving in decreten om te zetten en hoe kunnen we dat doen? De Regering vroeg mij een paar toegangen tot de Europese Commissie te regelen die ons de raad zouden kunnen geven hoe we dat beter kunnen organiseren. Het ging over belangrijke zaken (milieuzaken) en de reactie van de Commissie was “neen” dat bespreken we alleen op Belgisch niveau. Dat is niet bepaald constructief, dat is een nagel waar we zeker op moeten blijven kloppen en waar we gelukkig een klein beetje gehoor krijgen binnen de Europese Commissie om daar iets aan te doen. **Uitdagingen:** er zijn er heel wat, één uitdaging en daar komt dat Belgisch voorzitterschap begin 2024 om de hoek piepen dat is dat we nog verder

moeten werken aan een Europese reflex binnen de Vlaamse Regering en binnen de Vlaamse overheid. Te vaak nemen overheidsinstellingen nog een iets te passieve houding aan, alsof wat er uit Brussel van de Commissie komt een soort van wetmatigheid is waar we niets aan kunnen doen. Dat klopt niet, we moeten ons niet groter maken dan dat we zijn! We moeten ook geen Calimerocomplex hebben, we kunnen het wel, via wat ik al besproken heb, aan een Belgisch standpunt werken richting Europese instellingen en wegen op het hele Europese gedoe! Europa is groot en moeilijk, maar het is ook een noodzakelijk iets, je moet al van heel ver komen om de noodzaak van een betere Europese samenwerking in vraag te stellen. Professionalisering van de eigen ambtenarij is ook zeer belangrijk. Toegang krijgen tot documenten die voor onze bevoegdheden van groot belang zijn is nog iets waaraan gewerkt moet worden. Ik had het daarstraks al over dat samenwerkingsakkoord uit '94, eigenlijk is het zo dat er op dit ogenblik geen exclusief federale bevoegdheden meer zijn omdat alles wat speelt op het niveau van de "high politics" - Europees, buitenlands beleid, economie en financiën, - onmiddellijk repercussies heeft op Vlaamse bevoegdheden. Een concreet voorbeeld: als we deze middag of morgen te horen krijgen dat er verregaande sancties worden afgekondigd tegen Rusland dan zijn dat sancties die onmiddellijk een weerslag hebben op onze economie, op onze landbouw, op onze handelsbetrekkingen en dus is het maar normaal dat we daar ook als Vlaanderen een serieuze stem krijgen. Zo kunnen we wanneer er een harde clash komt in Oekraïne die begeleiden. Zorgen dat we dat tijdig allemaal zien aankomen en ook in de mate van het mogelijke onze voorzorgen kunnen nemen. Hetzelfde geldt natuurlijk waar Vlaanderen bevoegd is voor strategische goederen, ook daar is het buitenlands beleid van de Unie natuurlijk van groot belang. Formeel krijgen we daar geen toegang toe, maar met een pragmatische houding gaat het op dat vlak beter en beter, en ik moet zeggen dat we ook tot een werkzame houding komen met onze federale collega's.

Dit is de tweede keer dat ik Europa mag volgen als diplomaat, ik heb het al eens gedaan in 2008-2014 en ik was aangenaam verrast toen ik opnieuw begon te merken dat ook de backoffice (de manier waarop binnen het departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken Europa opgevolgd wordt) een kwantum sprong vooruit heeft gemaakt met een echte kern van experts die binnen dat departement Europa volgen en die voortdurend in contact staan met mij en ook met Vleva (natuurlijk regelmatig want we zijn zusterorganisaties). Een backoffice die instaat voor het voortdurend voeden van de Vlaamse Regering met Europees nieuws via maandelijkse mededelingen, die zorgt dat onze Vlaamse Regeringsleden eigenlijk geen enkel excuus meer hebben om te zeggen dat ze niet weten wat er Europees gebeurt en daarop dan ook kunnen inwerken. Dat laatste is heel belangrijk. Ik vind het overigens ook belangrijk dat ik in het Vlaams Parlement alle twee maanden, telkens na een Europese Raad, uitgenodigd wordt om voor de Commissie Buitenlandse Betrekkingen een stand van zaken te geven en te antwoorden op vragen. Dat is een hele stap vooruit en iets soortgelijks proberen we ook samen met het Parlement te organiseren voor de gespecialiseerde attachés binnen mijn Vlaamse Vertegenwoordiging: landbouw, visserij, onderwijs, cultuur, etc. Ook deze attachés worden regelmatig uitgenodigd om hun verhaal te doen voor de desbetreffende commissies en in dialoog te treden met de volksvertegenwoordigers.

(Jan Buysse: twee vragen die we van het publiek hebben gekregen: De eerste vraag die betreft specifiek de rol van het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. Het Comité van de Regio's, het staat ook in de naam, is een Comité dat er is voor de Regio's - de vraag is of die instanties te weinig bekend zijn of op dit moment te zwak om de kloof tussen de Vlaming en de EU te overbruggen? Wat is hun rol? Kunnen zij een bijdrage leveren? Meer algemeen kregen we ook de vraag dat naast de Vlaamse overheid zelf welke rol we weggelegd

zien voor de actoren binnen de deelstaten zoals lokale besturen en provincies om ook die kloof te overbruggen.)

Prof. Steven Van Hecke (hoofddocent Europese en vergelijkende politiek aan de KU Leuven)

Ik voeg drie elementen toe: het samenwerkingsakkoord, het Belgisch voorzitterschap en het moeras. Maar misschien eerst enkele andere zaken. Het Comité van de Regio's en wat Axel Buyse net heeft gezegd: niemand is tegen het Comité van de Regio's. Prima, maar Vlaanderen speelt in een andere categorie. Uiteraard moeten we daarvoor zorgen dat we goed vertegenwoordigd zijn in het Comité van de regio's, maar als je ziet wat een allegaartje van allerlei regio's en allerlei lokale overheden dat dit is, dan is dit niet de plaats waar wij als Vlaanderen een verschil zullen maken. We moeten er zeker zijn, er wegblijven is zeker erger, maar we spelen in een andere categorie, we hebben andere hefboomen en we moeten de ambitie hebben om inderdaad rechtstreeks met de Europese partners die ertoe doen onze zaken te kunnen behandelen. Ik denk dat ook de provincies op een bepaalde manier een belangrijke rol spelen, namelijk dat ze tot hiertoe en nog altijd de onthaalinstellingen zijn voor de "Europe Directs", de informatiediensten die voor de Europese Commissie heel wat informatiedoorstroming doen. Dat is een heel moeilijke taak, maar met veel creativiteit zie je toch dat de verschillende provincies via hun "Europe Directs" erin slagen om burgers, scholieren en studenten te bereiken en dat verdient alle ondersteuning.

Dat brengt mij tot het moeras, als er een moeras is, dan moet het worden droog gelegd en ik denk dat onderwijs en vorming daar een heel belangrijke taak in spelen. Niemand zal het ons kwalijk nemen dat wij er zelf ook op wijzen dat we ons steentje bijdragen door op middellange en lange termijn de Vlaamse jongeren de werking van de Europese Unie te leren. We stomen ze klaar voor beleidsfuncties binnen en buiten de overheid. Op korte termijn is vorming belangrijk voor mensen die al in het werkveld zitten en ook daar bieden wij via de KU Leuven een vormingssessie aan waar we lokale beleidsvoerders wegwijs maken in het online gebeuren van de Europese Unie, want veel gebeurt toch digitaal. Je moet gewoon je weg vinden en in de eerste plaats digitaal Vleuva raadplegen. Ook andere spelers dragen daar hun steentje toe bij. Wat het Belgisch voorzitterschap betreft denk ik dat we het niet mogen gebruiken als een opportuniteit om Europa eens in de kijker te zetten bij de burger, we moeten dat gewoon altijd doen. We moeten dat Europees voorzitterschap ook niet overschatten. Zeker niet wat visibiliteit betreft. Het is natuurlijk van cruciaal belang voor de backoffice van ambtenaren en de diplomaten, die hopelijk goed opgeleid zijn de voorbije jaren, die dan acte de présence kunnen geven en die dan ook kunnen tonen aan de politici welke centrale rol zij kunnen spelen in de beleidsvoering. Ik kijk er met hen naar uit om daar net zoals in het voorzitterschap van de tweede helft van 2010 opnieuw een sterk staaltje te kunnen neerzetten. Wat het samenwerkingsakkoord betreft daar volg ik Axel Buyse zeer zeker, we hebben geen Conference on the future van Belgium nodig om uiteindelijk die update eens te doen, want de initiële beslissingen zijn al genomen, er zijn al verdragswijzigingen aan Europese kant waar ook de Franstalige partners aan deel hebben genomen, er is al een staatshervorming geweest die ook met de goedkeuring van de Franstaligen is gebeurd, het enige wat nog moet gebeuren (als politicoloog mag ik zo een samenwerkingsakkoord dat noemen) is het uitvoeringsbesluit. Het is onaanvaardbaar dat de MR-ministers, want daar is het kalf gebonden, Didier Reynders en Sophie Wilmès weigeren uitvoering te geven aan een evolutie die al heeft plaats gevonden. De principiële discussie heeft al plaats gevonden, zowel op Europees niveau met een verdragswijziging als op Belgisch niveau met een staatshervorming. Het enige wat ze moeten doen is de update presenteren, geen kritiek op dit huis en deze regering die er altijd aan vast

houdt en dat op tafel leggen, wel kritiek op de Vlaamse partijen in de vorige en huidige federale regering die daar geen breekpunt van hebben gemaakt.

Prof. Dirk De Bièvre (professor en voorzitter van de Faculteit Sociale Wetenschappen aan de UAntwerpen)

Er moet politiek initiatief genomen worden. Ik wil even bevestigen dat wat Axel Buyse heeft geschetst dat Vlaanderen wel degelijk een institutioneel, constitutioneel voordelige positie inneemt in de Europese besluitvorming en dus sterker kan wegen als het daarvoor opteert dan Noordrijn-Westfalen, Catalonië, Schotland, Lombardije, etc. Regio's die veel kenmerken delen met Vlaanderen, maar die de constitutionele macht niet hebben. Die institutionele geprivilegieerde positie van Vlaanderen is geen toeval - het is niet zo een soort vloek. Uit vergelijkend wetenschappelijk onderzoek blijkt dat bij deelname van de regio's in federale politieke systemen dat je dan meer weegt op de beleidsuitkomsten. Dat is niet enkel in de Europese Unie maar ook in Canada en andere federale staten. Zoals Axel Buyse heeft gezegd, zitten wij in de Belgische Permanente Vertegenwoordiging en soms treden wij 100% op als de vertegenwoordiging van België. In dergelijke systemen is het namelijk van groot voordeel dat je kunt aantonen dat je dan meer weegt op de beleidsuitkomsten. Er is daar een prachtig boek van een collega in Berlijn over verschenen en we hebben daar verschillende eigen onderzoeken naar gedaan. Het is aantoonbaar juist wat Axel Buyse daarnet heeft toegelicht aan de hand van één casus. Het boek waar ik naar verwijst gaat over een vergelijking tussen de Europese Unie, de Verenigde Staten en Canada en in welke beleidsdomeinen sub-nationale identiteiten invloedrijk zijn en zaken gedaan krijgen. Als regio's in die vertegenwoordigingen "mogen", "kunnen", "moeten" gehoord worden is het resultaat veel beter. Dat is een studie van iemand van de Hertie School in Berlijn, gepubliceerd bij Oxford University Press, dat is door veel stadia van onderzoek gegaan en is solide materiaal. We moeten ons daar goed van bewust zijn als Vlaanderen dat dat niet zomaar afhankelijk is van politieke wil of voluntarisme, neen, dat is een wezenskenmerk van onze positie in de Europese instellingen. Ik denk ook, en daarmee sluit ik af, dat het opvallend was wat Axel Buyse niet heeft moeten vermelden namelijk het Comité van de Regio's. Het Comité van de Regio's is een mooie consultatie instelling waar je elkaar leert kennen, dat is equivalent van de partnerschappen. Dat is "peer learning", dat is geen invloed orgaan, net zoals, helaas of niet helaas, het Sociaal en Economische Comité, het feit dat Axel Buyse het niet vermeld lijkt me revelerend. Het Comité van de Regio's en het Sociaal-Economisch Comité zijn geen invloed organen, maar een consultatie organen - informatie en peer learning types van interactie orgaan, zeer nuttig zeer belangrijk in de politiek maar geen invloed orgaan. Voilà.

7. Slotwoord: Vlaams Parlementslid Karl Vanlouwe, Vertegenwoordiger van het Vlaams Parlement bij de Conferentie over de Toekomst van Europa

Beste collega's,

Beste deelnemers, de burgers thuis die dit gevolgd hebben,

Ik heb inderdaad de eer om dit huis van de Vlaamse democratie te vertegenwoordigen in de Conferentie over de toekomst van Europa. Die positie geeft me het voorrecht om vanop de eerste rij deel te nemen aan belangrijke debatten over de richting die de EU de komende decennia zal uitgaan – of hopelijk: zou moeten gaan. Ik had het plezier om in debat te treden met Europese regeringsleiders, met EU-commissarissen, met leden van het Europees Parlement, maar ook met leden van de verschillende nationale of deelstatelijke parlementen. Ik luisterde en discussieerde met vertegenwoordigers van het middenveld vanuit diverse lidstaten, vakbonden, werkgeversorganisaties maar uiteindelijk ook met verschillende burgers.

Het proces van de Toekomstconferentie is nog maar half weg. Toch kan ik nu al zeggen dat de gesprekken en gedachtewisselingen waarvan ik vandaag getuige was, wat mij betreft de meest interessante waren. Ze waren goed georganiseerd, goed gemodereerd, duidelijk afgebakend en ik denk dat we fier mogen zijn, ik kom er straks op terug, over die goede samenwerking, die liaison, dat verbindingsagentschap dat Vleva is.

Als vandaag één ding nog duidelijker werd dan ervoor, dan is het wel dat Vlaanderen toch wel een unieke positie bekleedt in de Europese machinekamer. Logisch dus, dat we ons in het laatste panel bogen over de vraag naar de positie van Vlaanderen binnen de EU. En, zoals meermaals gezegd, door Axel Buyse, onze Vlaamse diplomaat, ik zeg graag onze Vlaamse ambassadeur, is dat een zeer unieke positie.

Dat zie ik elke dag in het Vlaams Parlement, wanneer wij werk maken van de omzetting van Europese richtlijnen, of wanneer wij plots wereldnieuws worden in de onderhandelingen over het CETA handelsakkoord tussen de EU en Canada. Er is verwezen, u weet wel: “In foro interno, in foro externo”, duidelijke afspraken die er destijds gemaakt zijn.

Maar meer nog erken ik dat unieke karakter van Vlaanderen als internationale en Europese speler in onder meer dat Europese Comité van de Regio's. Daar stel ik keer op keer vast dat geen enkele Europese deelstaat of regio, zulke ontwikkelde Europese bevoegdheden heeft als ons Vlaanderen. Veel collega's staan daar met grote ogen naar te kijken. En wij weten dat het werkt, meer nog, wij weten dat het moet: Vlaanderen moet blijven inzetten op haar volwaardige en wat ons betreft nog meer betrokkenheid aan die Europese tafel.

Dat begint zeker intern, zoals reeds aangehaald, die herziening van de samenwerkingsakkoorden die niet in overeenstemming zijn met de institutionele afspraken die er gemaakt zijn. Die update op basis van het België van dit jaar 2022, met ruimere bevoegdheden voor de deelstaten is absoluut een noodzaak. Zodat Axel Buyse, en in de toekomst zijn opvolger, steeds kan deelnemen aan Europese Raden. Zodat Vlaanderen altijd aan tafel zit wanneer haar bevoegdheden worden besproken.

Maar ook op Europees niveau kan de rol van Vlaanderen – en andere deelstaten – worden versterkt. Ik denk bijvoorbeeld aan het standaardiseren van regio specifieke cijfers en aanbevelingen in het kader van het Europees Semester. In gesprekken met Europese functionarissen merk ik vaak een te gebrekkige kennis van de Belgische constitutionele

structuur, en dat is jammer of werkt men met Belgische gemiddelden die eigenlijk een samenvoeging zijn van gemiddelden tussen de andere deelstaten. De EU moet leren dat deelstaten, zeker met wetgevende bevoegdheid zoals wij, mee moeten kunnen beslissen. Daar moeten we aan werken, bijvoorbeeld met een jaarlijks bezoek van een EU-commissaris aan dit parlement wat wij ook steeds jaarlijks trachten te verwezenlijken.

De EU moet ook nationale en deelstatelijke parlementen opwaarderen in het Europees besluitvormingsproces: ik denk daarbij heel concreet groene of rode kaarten, die nationale en deelstatelijke parlementen toelaten om de Commissie aan te zetten tot dan wel af te houden van het initiëren van nieuwe wetgevende initiatieven. Dat zijn maar enkele manieren om de rol van Vlaanderen in de EU te versterken.

Een versterking van die rol nodig om op de twee andere deelvragen van vandaag adequaat te kunnen antwoorden: enkel indien Vlaanderen een centrale plaats in de EU blijft innemen, kunnen we garanderen dat de EU tegemoet komt aan de verwachtingen van de Vlaming, en dat de kloof tussen de Vlaming en de EU stilaan verdwijnt.

Maar wat verwacht de Vlaming van de EU?

En ik heb vandaag heel wat gehoord, ik ga er heel kort over heen, er is inderdaad nood aan informatie, duidelijke communicatie, die richtlijnen die soms heel technisch en ingewikkeld zijn, dat kan en moet toch wel vereenvoudigd worden. Ik heb gehoord van de burgemeester partnerschappen, die er inderdaad vanuit die lokale overheden, die regionale overheden moeten kunnen tot stand gebracht worden en er is inderdaad die taak voor ons als politici om Europa dichterbij te brengen bij de burger, bij de ondernemingen, bij het middenveld, bij sociale organisaties, dat is inderdaad een verantwoordelijkheid voor ons als politici. Die kritische zelfreflectie ten aanzien van ons, maar ook een kritische zelfreflectie over Europese instellingen. Er moet inderdaad gewerkt worden aan een Europese reflex en er is dat gevaar voor die centralisering die er al te vaak bestaat bij de Europese Commissie, er is terecht gewezen op het gevaar voor protectionisme bij bepaalde lidstaten en vanuit Vlaanderen moeten wij inderdaad wegen op die Europese besluitvorming, Brussel is hier, het is onze hoofdstad, eigenlijk hebben wij dat direct contact, moeten we daar meer gebruik van maken, dat eigenlijk die Brusselse instellingen hier aanwezig zijn. Ik heb gehoord over de bubbel, over het moeras, de hoeveelheid van instellingen die er bestaan, ik heb het ook duidelijk gehoord de sociale bescherming die van belang is voor de burgers, de sociale pijler die van belang is, een krachtig buitenlands beleid, ik kom er straks nog even op terug. Ik heb gehoord over inderdaad de update van die regels van dat vrij verkeer die er inderdaad mogelijk is, iedereen herinnert zich wat er gebeurd is met de covid waarbij er containers werden geplaatst aan de grenzen omdat er inderdaad bezoekers uit Nederland niet zouden komen naar Vlaanderen en omgekeerd, hoe was dit mogelijk? Er waren misschien toch andere en betere oplossingen voor mogelijk. Ik hoor inderdaad de vele Europese bevragingen maar dat er een disconnectie is en niet echt een terugkoppeling en inderdaad het gewicht van het middenveld, het belang van te luisteren naar dat middenveld die debatten aan gaan met het middenveld, die debatten ook rechtstreeks aan gaan met de burgers.

Welnu, Vlamingen zijn realisten. Vlamingen willen dat de EU concrete actie onderneemt die echt een meerwaarde creëert voor hen, voor hun bedrijven en organisaties. Daarom verzet ik me in de Toekomstconferentie tegen grote institutionele of filosofische debatten over een

Verenigde Staten van Europa versus een Verenigd Europa van Staten en alle varianten daartussen.

De Vlaming wil dat de EU, geheel in lijn met het subsidiariteitsbeginsel, actie onderneemt daar waar ze écht meerwaarde kan creëren. En zo zijn er vele voorbeelden. Ik denk aan het garanderen dat het Verenigd Koninkrijk al haar verplichtingen in het uittredingsakkoord nakomt, ook vandaag weer heel actueel als we horen wat er in Noord-Ierland aan het gebeuren is, zodat het Vlaamse bedrijfsleven geen hinder ondervindt van Brexit. Deze week nog bespraken we in onze Commissie Europese Aangelegenheden de gevolgen van Brexit en ik kan u verzekeren: dit is iets waar Vlaamse bedrijven van wakker liggen van de vele problemen, douaneverplichtingen, handelsbelemmeringen, we lossen dat wel goed op, misschien beter dan andere lidstaten, we zijn daar goed mee bezig maar ondernemingen stellen toch wel vele problemen vast.

Nog een andere concrete actieplanning die de EU verder moet ontginnen is de verdere verdieping van de interne markt. We zijn een topregio in het centrum van de EU en we ondervinden daar zo veel voordelen van. We moeten dan ook blijven doorzetten: een eengemaakte digitale markt, die digitalisering, we hebben reeds met Vleva een heel interessant burgerpanel daarover georganiseerd samen met de administratie Buitenlandse Zaken en met de Vlaamse Regering, zodat Vlaanderen in de cockpit van de digitale trein kan zitten, zeker nu in die covidperiode waardoor een toch wel een kloof zien tussen burgers die mee zijn en burgers die niet mee zijn, ondernemingen die niet mee zijn en ondernemingen die wel mee zijn maar ook de eengemaakte kapitaalmarktunie, een eengemaakte energiemarkt.

Daarnaast moet ook Europa inzetten op de bescherming van de bedrijven actief binnen die interne markt, tegen oneerlijke concurrentie vanuit China, die al te vaak zijn markt afschermt ten aanzien van vele ondernemingen. Axel Buyse heeft het ook aangehaald, ook internationaal koestert de Vlaming verwachtingen ten aanzien van de EU. De EU is de belofte van vrede en stabiliteit, van samenwerking en welvaart. Daarom moet de EU meer met één stem spreken op het internationale toneel, om onze belangen, onze waarden en onze vrijheden te kunnen beschermen. De huidige situatie aan de grens met Oekraïne toont nogmaals het belang aan van een assertieve EU, we hebben die hoge vertegenwoordiger maar die in harmonie met de NAVO moet instaan voor de veiligheid van onze inwoners van Vlaanderen, de vele inwoners binnen de EU want jammer genoeg een oorlogsdreiging is er op dit ogenblik. Maar op vlak van internationale handel verwacht Vlaanderen een EU die gaat voor liberalisering, voor vrijhandel, met respect voor onze normen en waarden, met vrijwaring van eerlijke concurrentie. En ik hoorde ook een pleidooi voor handelsverdragen wel gekoppeld aan voorwaarden die uitgebracht moeten worden naar onze Europese normen en waarden, die misschien beter zijn of die wij socialer vinden, daarover moeten we ook durven spreken.

Als opener van deze zittingsdag bogen we ons over de illustere kloof tussen de Vlaming en de EU. Een kloof is waarschijnlijk zo oud als de EU zelf en waarover heel wat boeken terug te vinden zijn in bibliotheken. Terwijl de EU steeds meer bevoegdheden op zich neemt, merken we dat de burger niet altijd mee is, dat er vragen gesteld worden over de democratische legitimiteit. Die kloof kwam waarschijnlijk het meest tot uiting in de beslissing van onze Britse vrienden om de Unie te verlaten: hoe kan het dat zo'n belangrijke lidstaat dat besluit neemt? Hoe komt dat uiteindelijk? Waarom hebben onze Britse vrienden, jammer genoeg met een meerderheid beslist om hier uit te treden?

En dan stel ik vast dat Europese beleidsmakers die zelfreflectie, die zelfevaluatie al te vaak uit de weg gaan, met een beschuldigend vingertje wijzen hier en daar soms terecht, soms minder terecht. En dat is jammer. Want van Europa houden, wat ik zeker doe, betekent ook positief kritisch zijn voor Europa en zo kunnen we komen tot correcte analyses en misschien ook oplossingen.

Hoe verkleinen we die kloof?

Er is inderdaad gesproken over de rol van lokale overheden als partners, ik sprak ook over de rol van nationale en deelstaatparlementen, via het systeem van die groene en rode kaarten. Een groene kaart om Europa te stimuleren. Een rode kaart om Europa af te houden.

Zo'n parlementaire controle door nationale en deelstatelijke parlementen is een toepassing van het subsidiariteitsbeginsel: een basisprincipe van Europese samenwerking. Eenvoudig gezegd, ik weet dat iedereen er ook wel voldoende van af weet, gaat het om het idee dat beslissingen moeten worden genomen op het daartoe meest geschikte niveau, dat kan inderdaad Europa zijn, dat kan het regionale, de lidstaten zijn, dat kan ook het lokale niveau zijn, en die heropleving van dat beginsel is fundamenteel. Burgers zoeken ook nabijheid van bestuur, bij voorkeur op het lokale, de burgemeester is net vertrokken, maar ook op dat regionale of deelstatelijk niveau. We moeten ook in eigen boezem durven kijken, die zelfreflectie, de kloof moeten we ook zelf dichten. Door constant te bouwen aan de brug tussen Vlaanderen en de EU. In dit parlement proberen we dat, Axel heeft er reeds naar verwezen, regelmatige terugkoppeling van Europese Raden, de beslissingen die daar genomen zijn en wat effectief de impact is op Vlaanderen maar ook daar is verbetering mogelijk. Ik denk soms aan het Deense voorbeeld, waar de bespreking van Europese zaken in het parlement toch nog meer is ingeburgerd dan in dit huis. Maar er is hoop: we zijn op goede weg.

In dit verband kan ik ten slotte wijzen op Vleva, een uniek verbindingsagentschap, een liaison waar we in de Europese gremia echt wel trots op mogen zijn. Vlaanderen wordt gekenmerkt door een sterk gelaagd middenveld, en Vleva slaagt er met glans in om die brug te maken tussen de EU en dat middenveld. Bijvoorbeeld voor subsidies, de weg te wijzen, de financiering, de nieuwe wetgevende initiatieven. We hebben meer nood aan zulke projecten, met charisma en uitstraling die we nu al vaststellen uiteraard, om de EU naar Vlaanderen te brengen, en Vlaanderen naar de EU. Elke Europese deelstaat of regio zou eigenlijk een uniek verbindingsagentschap als Vleva moeten oprichten, om de brug te maken naar de EU. U weet dat ik het al heb aangeraden aan de Nederlandse ambassadeur, hier in Brussel.

Ik wil dan ook mijn laatste woorden vandaag gebruiken om Vleva te bedanken voor de schitterende organisatie van dit evenement, ook de verschillende medewerkers van Vleva. Ik zal met overtuiging de uitkomst van dit evenement verdedigen in de Toekomstconferentie, na de komende bespreking in commissie hier vorige week en ik kijk ook uit naar onze blijvende samenwerking, voor Vlaanderen in de EU, en voor de EU in Vlaanderen.

Dank gaat ook uit naar alle gastsprekers en panelleden, ik zal niet iedereen bij naam noemen, maar wat een expertise hebben wij hier in Vlaanderen toch in huis! Ook mijn dank aan de diensten het Vlaams Parlement, voor de professionaliteit waarmee ze deze opdracht aanpakten. En in laatste instantie wil ik ook Axel Buyse, ik noem het altijd onze Vlaamse ambassadeur, bij de EU, bedanken. Zijn rol in het duurzaam linken van Vlaanderen met de EU kan niet worden onderschat. Zelf ben ik ook lid van het federale adviescomité Europese Aangelegenheden en hier van de Commissie Buitenlandse Aangelegenheden en ik zie hoe de terugkoppeling

verschilt, hoe gedetailleerd die terugkoppeling is van Axel Buyse in onze commissie waar het op het federale niveau meer algemeen is terwijl het bij ons soms meer gedetailleerd is, ik heb het reeds gezegd, de informatie die ik van u krijg is beter en kan ik soms gebruiken om dan op het federale niveau in de Senaat wat extra kritische vragen te stellen. Tijdens zijn rijke carrière verdedigde hij onze belangen bij de EU, vaak in moeilijke omstandigheden. Met grote welbespraaktheid bracht hij steeds verslag uit in het Vlaams Parlement over wat er leefde op Europees niveau. Ik wil u dan ook van harte, ambassadeur Buyse, ik weet dat het voor u de laatste maanden en weken zijn, ik wil je dan ook van harte bedanken.

En ook u, beste deelnemers, wil ik danken – voor uw tijd en uw interesse en ik hoop dat dit een boeiende bijdrage was voor de positie van Vlaanderen binnen de EU, maar ook van EU binnen Vlaanderen.

Ik dank u.

8. Eindwoord door de heer Jan Buysse – Directeur van het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap

Van harte bedankt meneer Vanlouwe, beste Karl, voor uw warme, inspirerende, mooie, vriendelijke uitleidende woorden. Voor uw engagement, openheid en luisterbereidheid voor wat Europees leeft in Vlaanderen. Er wordt, in het kader van de Toekomstconferentie, veel gepraat - vaak helaas ook gepalaverd - over het dichten van de kloof tussen burgers en de EU. Het is zeer bemoedigend om vast te stellen dat we in Vlaanderen, Vlaams Parlement, Vlaamse Regering niet alleen luisteren, praten en nadenken - allemaal heel belangrijk - maar dat we ook effectief werk maken van die essentiële brug en die verbinding met de EU. De sessie van vandaag is daar opnieuw een sprekend voorbeeld van. Want Vlaanderen heeft de EU nodig. Maar ook omgekeerd loopt de EU, zonder de nauwe betrokkenheid en bijdrage van deelstaten zoals Vlaanderen, ook maar mank. We dragen daar vanuit Vleva uiteraard heel graag verder aan bij en ik sluit mij ook aan bij de woorden van dank voor de fijne samenwerking van het hele interessante evenement van vandaag. Ook al eindigt ons event van vandaag hier en nu. Het debat en de stem van Vlaanderen in Europa zal, ook na de Toekomstconferentie, niet stoppen. Wel integendeel en daar zullen Vlaams Parlement, Vlaamse Regering, de Vlaamse vertegenwoordiging én Vleva en vele andere actoren, hier ook aanwezig, samen graag voor zorgen. Om helemaal in schoonheid te eindigen, ik weet het misschien niet gepast zou ik graag willen afsluiten met een gedicht, ik weet de week van de poëzie die is ondertussen al even voorbij maar ik waag het er toch niettemin op:

Zonder Europese samenwerking staat Vlaanderen alleen

Maar zonder Vlaanderen staat Europa ook maar op één been

Als Europese initiatieven zich met ons moeien

Moeten we ons daar allen - overheid, middenveld, organisatie, onderneming, sociale onderneming en burger - actief voor boeien

Vlaanderen, dat blijkt ook vandaag, maakt hiervan serieus werk

Want samen staan we immers sterk

Van harte bedankt en graag tot binnenkort!